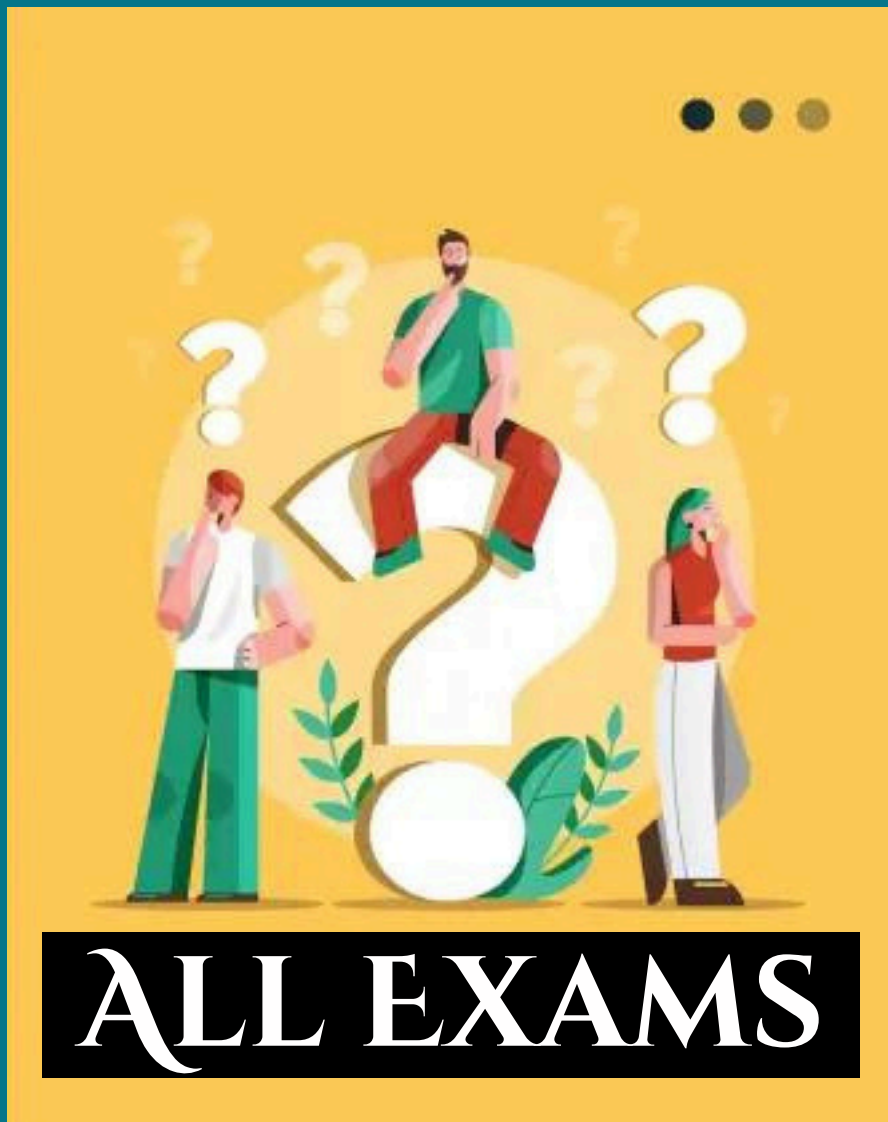

Weekly Quiz Compilation

Download Free PDF

Q.1

किती वाक्विट जंगलात असण्याचा अंदाज आहे?

1. 20 पेक्षा कमी
2. 40 पेक्षा कमी
3. 50 पेक्षा कमी
4. 80 पेक्षा कमी

Answer:

A

Sol:

व्हॅक्विटा बददल:

- वैज्ञानिक नाव: फोकोएना सायनस
- लुप्तप्राय स्थिती: व्हॅक्विटास हे जगातील सर्वात संकटग्रस्त सागरी सस्तन प्राणी आहेत, ज्यात 20 पेक्षा कमी प्राणी जंगलात शिल्लक आहेत.
- वितरण: • व्हेल, डॉल्फिन आणि पोरपोईजमध्ये सर्वात लहान श्रेणी.
- विशेषतः कॅलिफोर्नियाच्या आखाताच्या उत्तर भागात आढळते.
- साधारणतः 50 मीटर खोल उथळ पाण्यात दिसून येते.
- अद्वितीय पृष्ठीय पंख: • इतर पोर्पोइज पेक्षा लांब आणि रुंद.
- डोळ्याभोवती विशिष्ट गडद वर्तुळे.
- वर्तन: • लाजाळू आणि मायावी, बोटी आणि मानवी क्रियाकलाप टाळण्याचा कल.
- उच्च-फ्रिक्वेंसी क्लिक्स उत्सर्जित करून इकोलोकेशन (सोनार) वापरून संवाद साधतात
- धोका: प्राथमिक धोका टोटोआबा या व्हॅक्विटासारख्या आकाराने मोठ्या माशासाठी

बेकायदेशीरपणे सेट केलेले गिलनेट आहे.

- संरक्षण स्थिती: गंभीरसंकटग्रस्त.

Q.2

वाक्विटाच्या संवर्धनाची स्थिती काय आहे?

1. असुरक्षित
2. धोक्याच्या जवळ
3. धोक्यात
4. गंभीरपणे धोक्यात

Answer:

D

Sol:

व्हॅक्विटा बददल:

- वैज्ञानिक नाव: फोकोएना सायनस
- लुप्तप्राय स्थिती: व्हॅक्विटास हे जगातील सर्वात संकटग्रस्त सागरी सस्तन प्राणी आहेत, ज्यात 20 पेक्षा कमी प्राणी जंगलात शिल्लक आहेत.
- वितरण: • व्हेल, डॉल्फिन आणि पोरपोईजमध्ये सर्वात लहान श्रेणी.
- विशेषतः कॅलिफोर्नियाच्या आखाताच्या उत्तर भागात आढळते.
- साधारणतः 50 मीटर खोल उथळ पाण्यात दिसून येते.
- अद्वितीय पृष्ठीय पंख: • इतर पोर्पोइज पेक्षा लांब आणि रुंद.
- डोळ्याभोवती विशिष्ट गडद वर्तुळे.
- वर्तन: • लाजाळू आणि मायावी, बोटी आणि मानवी क्रियाकलाप टाळण्याचा कल.
- उच्च-फ्रिक्वेंसी क्लिक्स उत्सर्जित करून इकोलोकेशन (सोनार) वापरून संवाद साधतात

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

- धोका: प्राथमिक धोका टोटोआबा या व्हॅक्विटासारख्या आकाराने मोठ्या माशासाठी बेकायदेशीरपणे सेट केलेले गिलनेट आहे.
- संरक्षण स्थिती: गंभीरसंकटग्रस्त.

Q.3

श्री जगन्नाथ मंदिर कोणत्या देवतेला समर्पित आहे?

1. भगवान शिव
2. भगवान ब्रह्मा
3. भगवान विष्णू
4. श्री गणेश

Answer:

C

Sol:

श्री जगन्नाथ मंदिराबद्दल:

- स्थान: पुरी, ओडिशा
- समर्पण: भगवान जगन्नाथ, हिंदू देवता विष्णूचे एक रूप
- ऐतिहासिक महत्त्व: 12 व्या शतकात पूर्व गंगा घराण्याचा राजा अनंतवर्मन चोडगंगा देव याच्या कारकीर्दीत बांधलेला हा वास्तू.
- वास्तुशास्त्र: • कलिंग स्थापत्यकलेचे उदाहरण आहे, जे ओडिशा प्रदेशापेक्षा वेगळे आहे
- कॉम्प्लेक्समध्ये मंदिरे, बगीचे आणि पवित्र तलावांचा समावेश आहे
- मुख्य वास्तूत (गर्भगृह/गर्भगृह) भगवान जगन्नाथ, बलभद्र आणि सुभद्रा यांच्या मूर्ती आहेत
- शहराच्या कुठल्याही भागातून दिसणाऱ्या शिखरावर 20 फूट उंच चक्र
- रथयात्रा: • मौसी माँ मंदिर मार्गे गुंडीचा मंदिरात जगन्नाथाच्या वार्षिक भेटीचे स्मरण
- आषाढ (जून-जुलै) महिन्याच्या तेजस्वी अर्ध्या

महिन्याच्या दुसऱ्या दिवशी सुरु होते आणि नऊ दिवस टिकते

- उत्सवादरम्यान देवतांना तीन भव्य रथांवर बसवले जाते
- धार्मिक महत्त्व: चार धाम म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या चार पवित्र तीर्थक्षेत्रांपैकी एक
- मान्यता: युनेस्को जागतिक वारसा स्थळ

Q.4

श्री जगन्नाथ मंदिर कोणाच्या कारकिर्दीत बांधले गेले?

1. पूर्व गंगा राजवंश
2. मौर्य वंश
3. नंद राजवंश
4. पाल साम्राज्य

Answer:

A

Sol:

श्री जगन्नाथ मंदिराबद्दल:

- स्थान: पुरी, ओडिशा
- समर्पण: भगवान जगन्नाथ, हिंदू देवता विष्णूचे एक रूप
- ऐतिहासिक महत्त्व: 12 व्या शतकात पूर्व गंगा घराण्याचा राजा अनंतवर्मन चोडगंगा देव याच्या कारकीर्दीत बांधलेला हा वास्तू.
- वास्तुशास्त्र: • कलिंग स्थापत्यकलेचे उदाहरण आहे, जे ओडिशा प्रदेशापेक्षा वेगळे आहे
- कॉम्प्लेक्समध्ये मंदिरे, बगीचे आणि पवित्र तलावांचा समावेश आहे
- मुख्य वास्तूत (गर्भगृह/गर्भगृह) भगवान जगन्नाथ, बलभद्र आणि सुभद्रा यांच्या मूर्ती आहेत
- शहराच्या कुठल्याही भागातून दिसणाऱ्या शिखरावर 20 फूट उंच चक्र

- रथयात्रा: • मौसी माँ मंदिर मार्गे गुंडीचा मंदिरात जगन्नाथाच्या वार्षिक भेटीचे स्मरण
- आषाढ (जून-जुलै) महिन्याच्या तेजस्वी अर्ध्या महिन्याच्या दुसऱ्या दिवशी सुरु होते आणि नऊ दिवस टिकते
- उत्सवादरम्यान देवतांना तीन भव्य रथांवर बसवले जाते
- धार्मिक महत्त्व: चार धाम म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या चार पवित्र तीर्थक्षेत्रांपैकी एक
- मान्यता: युनेस्को जागतिक वारसा स्थळ

Q.5

निर्माण योजनेसाठी कोणती संस्था जबाबदार आहे?

1. तेल आणि नैसर्गिक वायू महामंडळ (ONGC)
2. भारत हेवी इलेक्ट्रिकल्स लिमिटेड (BHEL)
3. कोल इंडिया लिमिटेड (CIL)
4. भारतीय पोलाद प्राधिकरण (SAIL)

Answer:

C

Sol:

निर्माण योजनेबद्दल:

- योजनेचे नाव: राष्ट्रीय नागरी सेवा परीक्षेच्या (निर्माण) मुख्य उमेदवारांना बक्षीस देण्यासाठी नोबल इनिशिएटिव्ह
- आयोजक: कोल इंडिया लिमिटेड (सीआयएल)
- प्रकार: कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी (सीएसआर) योजना
- उद्देश: सीआयएलच्या कार्यरत जिल्ह्यांमधील गुणवंत उमेदवारांना पाठिंबा द्या
- आर्थिक सहाय्य: 2024 मध्ये यूपीएससी नागरी सेवा आणि वनसेवा परीक्षेची प्राथमिक फेरी उत्तीर्ण झालेल्या

उमेदवारांना 1,00,000 रुपये मिळतात.

- पात्रता: • वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न 8 लाखांपेक्षा कमी
- सीआयएल कार्यरत असलेल्या 39 जिल्ह्यांचे स्थायी रहिवासी
- अनुसूचित जाती (एससी), अनुसूचित जमाती (एसटी), महिला आणि तृतीयपंथी उमेदवारांचा समावेश

Q.6

2024 मध्ये UPSC नागरी सेवा आणि वन सेवा परीक्षांच्या प्राथमिक फेरीत उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांना निर्माण योजनेअंतर्गत किती आर्थिक सहाय्य दिले जाते?

1. ₹50,000
2. ₹75,000
3. ₹1,00,000
4. ₹1,20,000

Answer:

C

Sol:

निर्माण योजनेबद्दल:

- योजनेचे नाव: राष्ट्रीय नागरी सेवा परीक्षेच्या (निर्माण) मुख्य उमेदवारांना बक्षीस देण्यासाठी नोबल इनिशिएटिव्ह
- आयोजक: कोल इंडिया लिमिटेड (सीआयएल)
- प्रकार: कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी (सीएसआर) योजना
- उद्देश: सीआयएलच्या कार्यरत जिल्ह्यांमधील गुणवंत उमेदवारांना पाठिंबा द्या
- आर्थिक सहाय्य: 2024 मध्ये यूपीएससी नागरी सेवा आणि वनसेवा परीक्षेची प्राथमिक फेरी उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांना 1,00,000 रुपये मिळतात.

- पात्रता: • वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न 8 लाखांपेक्षा कमी
- सीआयएल कार्यरत असलेल्या 39 जिल्ह्यांचे स्थायी रहिवासी
- अनुसूचित जाती (एससी), अनुसूचित जमाती (एसटी), महिला आणि तृतीयपंथी उमेदवारांचा समावेश

Q.7

SEHER कार्यक्रमाचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

1. महिला उद्योजकांमध्ये आर्थिक साक्षरता आणि व्यावसायिक कौशल्ये वाढवणे
2. ग्रामीण महिलांना आरोग्य सेवा पुरवणे
3. मुलींसाठी डिजिटल शिक्षणाला प्रोत्साहन देणे
4. पर्यावरण संवर्धन उपक्रमांना सहाय्य करणे

Answer:

A

Sol:

- नीती आयोगाचे महिला उद्योजकता व्यासपीठ आणि क्रेडिट ब्युरो यांनी एसईएचईआर कार्यक्रम सुरु करण्यासाठी सहकार्य केले आहे.
- एसईएचईआर कार्यक्रमाबद्दल:
- महिला उद्योजकांमध्ये वित्तीय साक्षरता आणि व्यवसाय कौशल्य वाढविण्याच्या उद्देशाने एक व्यापक पतशिक्षण कार्यक्रम.
- महिलांना व्यवसाय वृद्धी आणि रोजगार निर्मितीसाठी आवश्यक आर्थिक साधने उपलब्ध करून देणे अपेक्षित आहे.
- नीती आयोगाच्या महिला उद्योजकता मंच (डब्ल्यूईपी) आणि ट्रान्सयुनियन सिबिल यांचा एक उपक्रम.
- भारताच्या 63 दशलक्ष एमएसएमईमध्ये

महिलांसाठी वित्तपुरवठा सुलभता सुधारण्याच्या डब्ल्यूईपीच्या ध्येयास समर्थन देते.

Q.8

SEHER कार्यक्रम सुरु करण्यासाठी कोणत्या दोन संस्थांनी सहकार्य केले आहे?

1. NITI आयोग आणि भारतीय रिझर्व्ह बँक
2. NITI आयोगाचे महिला उद्योजकता प्लॅटफॉर्म (WEP) आणि TransUnion CIBIL
3. वित्त मंत्रालय आणि NITI आयोग
4. TransUnion CIBIL आणि भारतीय रिझर्व्ह बँक

Answer:

B

Sol:

- नीती आयोगाचे महिला उद्योजकता व्यासपीठ आणि क्रेडिट ब्युरो यांनी एसईएचईआर कार्यक्रम सुरु करण्यासाठी सहकार्य केले आहे.
- एसईएचईआर कार्यक्रमाबद्दल:
- महिला उद्योजकांमध्ये वित्तीय साक्षरता आणि व्यवसाय कौशल्य वाढविण्याच्या उद्देशाने एक व्यापक पतशिक्षण कार्यक्रम.
- महिलांना व्यवसाय वृद्धी आणि रोजगार निर्मितीसाठी आवश्यक आर्थिक साधने उपलब्ध करून देणे अपेक्षित आहे.
- नीती आयोगाच्या महिला उद्योजकता मंच (डब्ल्यूईपी) आणि ट्रान्सयुनियन सिबिल यांचा एक उपक्रम.
- भारताच्या 63 दशलक्ष एमएसएमईमध्ये महिलांसाठी वित्तपुरवठा सुलभता सुधारण्याच्या डब्ल्यूईपीच्या ध्येयास समर्थन देते.

Q.9

काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यानात जगातील सर्वात जास्त लोकसंख्या कोणत्या प्राण्याची वस्ती आहे?

1. बंगाल टायगर
2. भारतीय हत्ती
3. एक शिंगे असलेला गेंडा
4. सिंह-पुच्छ मकाक

Answer:

C

Sol:

काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यानाबद्दल:

• ठिकाण: • आसामच्या ईशान्य भागात, गोलाघाट आणि नागाव जिल्ह्यात वसलेले आहे.

• ब्रह्मपुत्रा खोऱ्याच्या पाणलोट क्षेत्रातील हा सर्वात मोठा निर्जंतुक भाग आहे.

• राष्ट्रीय उद्यानाची स्थिति: • 1974 मध्ये राष्ट्रीय उद्यान घोषित.

• आसाममधील पहिले राष्ट्रीय उद्यान, 400 चौरस किमी.

• 1985 मध्ये युनेस्कोने जागतिक वारसा स्थळ म्हणून घोषित केले

• वनस्पती: • लहान दलदलीच्या प्रदेशांसह दाट, उंच हत्ती गवताचे वर्चस्व.

• वॉटर लिली, वॉटर हायसिंथ, कमळ आणि रतन केन (क्लाइमिंग पाम) समाविष्ट आहे.

• प्राणी: • एक शिंगी गेंड्यांची जगातील सर्वात मोठी लोकसंख्या आहे.

• इतर सस्तन प्राण्यांमध्ये वाघ, हत्ती, पॅंथर, अस्वल, पूर्वेकडील दलदलहरीण, म्हैस, हूलॉक गिबन, लंगूर आणि गंगेच्या नदीतील डॉल्फिन यांचा समावेश आहे.

• नद्या: • डिफालु नदी (ब्रह्मपुत्रेची उपनदी)

कोर/गंभीर वाघांच्या अधिवासातून वाहते.

• मोराडीफालु ही आणखी एक उपनदी तिच्या दक्षिण सीमेवरून वाहते.

Q.10

काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यानाच्या सीमेतून किंवा त्याच्या बाजूने कोणत्या नद्या वाहतात?

1. ब्रह्मपुत्रा आणि सुबनसिरी
2. मानस आणि जिया भोरोली
3. तिस्ता आणि तोरसा
4. डिफालु आणि मोरादिफालू

Answer:

D

Sol:

काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यानाबद्दल:

• ठिकाण: • आसामच्या ईशान्य भागात, गोलाघाट आणि नागाव जिल्ह्यात वसलेले आहे.

• ब्रह्मपुत्रा खोऱ्याच्या पाणलोट क्षेत्रातील हा सर्वात मोठा निर्जंतुक भाग आहे.

• राष्ट्रीय उद्यानाची स्थिति: • 1974 मध्ये राष्ट्रीय उद्यान घोषित.

• आसाममधील पहिले राष्ट्रीय उद्यान, 400 चौरस किमी.

• 1985 मध्ये युनेस्कोने जागतिक वारसा स्थळ म्हणून घोषित केले

• वनस्पती: • लहान दलदलीच्या प्रदेशांसह दाट, उंच हत्ती गवताचे वर्चस्व.

• वॉटर लिली, वॉटर हायसिंथ, कमळ आणि रतन केन (क्लाइमिंग पाम) समाविष्ट आहे.

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

- प्राणी: • एक शिंगी गेंड्यांची जगातील सर्वात मोठी लोकसंख्या आहे.
- इतर सस्तन प्राण्यांमध्ये वाघ, हत्ती, पँथर, अस्वल, पूर्वेकडील दलदलहरीण, म्हैस, हूलांक गिबन, लंगूर आणि गंगेच्या नदीतील डॉल्फिन यांचा समावेश आहे.
- नद्या: • डिफालु नदी (ब्रह्मपुत्रेची उपनदी) कोर/गंभीर वाघांच्या अधिवासातून वाहते.
- मोराडीफालु ही आणखी एक उपनदी तिच्या दक्षिण सीमेवरून वाहते.

Q.11

महाराष्ट्र संघटित गुन्हेगारी नियंत्रण कायदा (MCOCA) कधी लागू करण्यात आला?

1. 1997
2. 1998
3. 1999
4. 2000

Answer:

C

Sol:

मोक्का बदल:

- कायदा: महाराष्ट्र राज्य सरकारने 1999 मध्ये मोक्का कायदा केला.
- उद्देश: महाराष्ट्र राज्यातील संघटित गुन्हेगारी व दहशतवादाला आळा घालणे हा मोक्काचा प्राथमिक उद्देश आहे.
- व्याप्ती: हा कायदा संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यापुरता लागू असून राज्यातील संघटित गुन्हेगारीत गुंतलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला लागू होतो.
- संघटित गुन्हेगारीची व्याख्या: संघटित गुन्हेगारीची व्याख्या मोक्का अंतर्गत संघटित गुन्हेगारी

सिंडिकेटचा सदस्य म्हणून किंवा अशा सिंडिकेटच्या वतीने हिंसा, धमकावणे किंवा इतर बळजबरीच्या साधनांचा वापर करून एखाद्या व्यक्तीने एकट्याने किंवा संयुक्तपणे सुरु ठेवलेली बेकायदेशीर कृत्ये म्हणून केली जाते.

- प्रमुख तरतुदी: • विशेष न्यायालये: संघटित गुन्हेगारीशी संबंधित खटले चालविण्यासाठी विशेष न्यायालये स्थापन करण्याची तरतूद मोक्कामध्ये आहे.
- पोलिस अधिकाऱ्यांसमोर कबुलीजबाब: मोक्का अंतर्गत पोलिस अधीक्षक व त्यापेक्षा अधिक दर्जाच्या पोलिस अधिकाऱ्यांसमोर दिलेला कबुलीजबाब न्यायालयात ग्राह्य धरला जातो.
- विस्तारित नजरकैदेत ठेवणे: या कायद्यानुसार आरोपपत्र दाखल न करता संशयितांना 30 दिवसांपर्यंत नजरकैदेत ठेवण्याची परवानगी आहे, जी आणखी वाढवली जाऊ शकते.

Q.12

MCOCA अंतर्गत आरोपपत्र दाखल केल्याशिवाय संशयितांना किती काळ ताब्यात ठेवता येईल?

1. 15 दिवसांपर्यंत
2. 30 दिवसांपर्यंत
3. 45 दिवसांपर्यंत
4. 60 दिवसांपर्यंत

Answer:

B

Sol:

मोक्का बदल:

- कायदा: महाराष्ट्र राज्य सरकारने 1999 मध्ये मोक्का कायदा केला.
- उद्देश: महाराष्ट्र राज्यातील संघटित गुन्हेगारी व

दहशतवादाला आळा घालणे हा मोक्काचा प्राथमिक उद्देश आहे.

- व्याप्ती: हा कायदा संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यापुरता लागू असून राज्यातील संघटित गुन्हेगारीत गुंतलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला लागू होतो.
- संघटित गुन्हेगारीची व्याख्या: संघटित गुन्हेगारीची व्याख्या मोक्का अंतर्गत संघटित गुन्हेगारी सिंडिकेटचा सदस्य म्हणून किंवा अशा सिंडिकेटच्या वतीने हिंसा, धमकावणे किंवा इतर बळजबरीच्या साधनांचा वापर करून एखाद्या व्यक्तीने एकट्याने किंवा संयुक्तपणे सुरु ठेवलेली बेकायदेशीर कृत्ये म्हणून केली जाते.
- प्रमुख तरतुदी: • विशेष न्यायालये: संघटित गुन्हेगारीशी संबंधित खटले चालविण्यासाठी विशेष न्यायालये स्थापन करण्याची तरतूद मोक्कामध्ये आहे.
- पोलिस अधिकाऱ्यांसमोर कबुलीजबाब: मोक्का अंतर्गत पोलिस अधीक्षक व त्यापेक्षा अधिक दर्जाच्या पोलिस अधिकाऱ्यांसमोर दिलेला कबुलीजबाब न्यायालयात ग्राह्य धरला जातो.
- विस्तारित नजरकैदेत ठेवणे: या कायद्यानुसार आरोपपत्र दाखल न करता संशयितांना 30 दिवसांपर्यंत नजरकैदेत ठेवण्याची परवानगी आहे, जी आणखी वाढवली जाऊ शकते.

Q.13

खालीलपैकी कोणती कृष्णा नदीची उपनदी नाही?

1. भीमा
2. तुंगभद्रा
3. पूर्णा
4. मलप्रभा

Answer:

C

Sol:

- चिकोडी व अथणी तालुक्यात कृष्णा नदीच्या पाणी पातळीत 6 फुटांनी वाढ झाली आहे.
- महाराष्ट्रातील जलाशयांमधून पाण्याचा विसर्ग वाढल्याने ही वाढ झाली आहे.
- सातारा जिल्ह्यातील कोयना धरणात सुमारे 3 टीएमसी फूट पाणी वाहून गेले.
कृष्णा नदीबद्दल:
- लांबी आणि उगम: • कृष्णा नदी ची लांबी अंदाजे **1400 किमी (870 मैल)** आहे.
- ही नदी भारताच्या महाराष्ट्र राज्यातील पश्चिम घाटातील महाबळेश्वर येथून उगम पावते.
- ड्रेनेज बेसिन : महाराष्ट्र, कर्नाटक, तेलंगणा आणि आंध्र प्रदेश या राज्यांत पसरलेले आहे.
- उपनदी: • भीमा, तुंगभद्रा, घटप्रभा, मलप्रभा आणि मुसी या प्रमुख उपनद्यांचा समावेश आहे.

Q.14

कोयना धरण कोठे आहे?

1. सातारा
2. सोलापूर
3. सांगली
4. कोल्हापूर

Answer:

A

Sol:

- चिकोडी व अथणी तालुक्यात कृष्णा नदीच्या पाणी पातळीत 6 फुटांनी वाढ झाली आहे.
- महाराष्ट्रातील जलाशयांमधून पाण्याचा विसर्ग वाढल्याने ही वाढ झाली आहे.
- सातारा जिल्ह्यातील कोयना धरणात सुमारे 3

टीएमसी फूट पाणी वाहून गेले.

कोयना धरणाबद्दल:

- ठिकाण: सातारा जिल्हा, महाराष्ट्र
- नदी: कृष्णा नदीची उपनदी कोयना नदीवर बांधलेली
- बांधकाम कालावधी: 1956 मध्ये सुरु झाला आणि 1963 मध्ये पूर्ण झाला
- प्रकार: ढिगारा-काँक्रीट बांध
- भूकंपीय क्षेत्र: भूकंपीयदृष्ट्या सक्रिय क्षेत्रात स्थित; भूकंपाचा सामना करण्यासाठी हे धरण मजबूत करण्यात आले आहे
- पर्यटन: आजूबाजूचा परिसर निसर्गसौंदर्य आणि कोयना वन्यजीव अभयारण्यासाठी प्रसिद्ध असलेले लोकप्रिय पर्यटनस्थळ आहे
- व्यवस्थापन: महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळामार्फत (एमएसईबी) व्यवस्थापन

Q.15

कोयना धरणाचे व्यवस्थापन कोणती संस्था करते?

1. केंद्रीय जल आयोग
2. नॅशनल हायड्रोइलेक्ट्रिक पॉवर कॉर्पोरेशन
3. महाराष्ट्र पाटबंधारे विभाग
4. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ (MSEB)

Answer:

A

Sol:

- चिकोडी व अथणी तालुक्यात कृष्णा नदीच्या पाणी पातळीत 6 फुटांनी वाढ झाली आहे.
  - महाराष्ट्रातील जलाशयांमधून पाण्याचा विसर्ग वाढल्याने ही वाढ झाली आहे.
  - सातारा जिल्ह्यातील कोयना धरणात सुमारे 3 टीएमसी फूट पाणी वाहून गेले.
- कोयना धरणाबद्दल:
- ठिकाण: सातारा जिल्हा, महाराष्ट्र

- नदी: कृष्णा नदीची उपनदी कोयना नदीवर बांधलेली
- बांधकाम कालावधी: 1956 मध्ये सुरु झाला आणि 1963 मध्ये पूर्ण झाला
- प्रकार: ढिगारा-काँक्रीट बांध
- भूकंपीय क्षेत्र: भूकंपीयदृष्ट्या सक्रिय क्षेत्रात स्थित; भूकंपाचा सामना करण्यासाठी हे धरण मजबूत करण्यात आले आहे
- पर्यटन: आजूबाजूचा परिसर निसर्गसौंदर्य आणि कोयना वन्यजीव अभयारण्यासाठी प्रसिद्ध असलेले लोकप्रिय पर्यटनस्थळ आहे
- व्यवस्थापन: महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळामार्फत (एमएसईबी) व्यवस्थापन

Q.1

बिलीगिरी रंगनाथस्वामी मंदिर व्याघ्र प्रकल्प (BRT) कोणत्या राज्यात आहे?

1. महाराष्ट्र
2. कर्नाटक
3. केरळ
4. आंध्र प्रदेश

Answer:

B

Sol:

- बिलीगिरी रंगनाथस्वामी मंदिर व्याघ्र प्रकल्पाच्या (बीआरटी) मावथुरु, बैलुरु वन्यजीव परिक्षेत्रात नुकतीच 35 वर्षीय मादी हत्ती मृतावस्थेत आढळली
- BRT बद्दल:**
- स्थान: चामराजनगर जिल्हा, कर्नाटक
  - जैव-भौगोलिक अधिवास: पश्चिम आणि पूर्व घाटाच्या मध्ये वसलेले
  - मूळ नाव: 'बिलीगिरी' या पांढऱ्या खडकाळ खडकावरून व्युत्पन्न, ज्यात भगवान 'विष्णू'चे मंदिर आहे, ज्याला स्थानिक पातळीवर 'रंगास्वामी' म्हणून

ओळखले जाते

- व्याघ्र प्रकल्पाचा दर्जा: 2011 मध्ये घोषित
- झाडेझुडपे: • प्रामुख्याने कोरडे पानझडी जंगल
- वेगवेगळ्या उंचीवर ओलसर पानझडी, अर्धसदाहरित, सदाहरित वने.

Q.2

'बिलिगिरी' हे नाव कशावरून आले आहे?

1. स्थानिक नदीचे नाव
2. आजूबाजूचे वनक्षेत्र
3. भगवान विष्णूच्या मंदिरासह एक पांढरा खडकाळ खडक
4. प्रदेशातील सर्वोच्च शिखर

Answer:

C

Sol:

- बिलिगिरी रंगनाथस्वामी मंदिर व्याघ्र प्रकल्पाच्या (बीआरटी) मावथुरु, बैलुरु वन्यजीव परिक्षेत्रात नुकतीच 35 वर्षीय मादी हत्ती मृतावस्थेत आढळली
- BRT** बदल:
- स्थान: चामराजनगर जिल्हा, कर्नाटक
- जैव-भौगोलिक अधिवास: पश्चिम आणि पूर्व घाटाच्या मध्ये वसलेले
- मूळ नाव: 'बिलिगिरी' या पांढऱ्या खडकाळ खडकावरून व्युत्पन्न, ज्यात भगवान 'विष्णू'चे मंदिर आहे, ज्याला स्थानिक पातळीवर 'रंगास्वामी' म्हणून ओळखले जाते
- व्याघ्र प्रकल्पाचा दर्जा: 2011 मध्ये घोषित
- झाडेझुडपे: • प्रामुख्याने कोरडे पानझडी जंगल
- वेगवेगळ्या उंचीवर ओलसर पानझडी, अर्धसदाहरित, सदाहरित वने.

Q.3

जैवविविधता पत्नीकडे राष्ट्रीय अधिकार क्षेत्र (BBNJ) करार कोणत्या आंतरराष्ट्रीय फ्रेमवर्क अंतर्गत स्थापित केला आहे?

1. समुद्राच्या कायद्यावरील संयुक्त राष्ट्रांचे अधिवेशन (UNCLOS)
2. युनायटेड नेशन्स फ्रेमवर्क कन्व्हेन्शन ऑन क्लायमेट चेंज (UNFCCC)
3. जैविक विविधतेचे अधिवेशन (CBD)
4. जागतिक व्यापार संघटना (WTO)

Answer:

A

Sol:

- भारताच्या पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत नुकतीच भारताने बायोडायव्हर्सिटी बियाँड ज्युडिसिडीक्शन (BBNJ) करारावर स्वाक्षरी करण्यास मान्यता दिली आहे.

BBNJ कराराबद्दल:

- **UNCLOS** अंतर्गत करार: • युनायटेड नेशन्स कन्व्हेन्शन ऑन द लॉ ऑफ द सी (यूएनसीएलओएस) अंतर्गत एक आंतरराष्ट्रीय करार.
- उंच समुद्रातील सागरी जैवविविधतेचे रक्षण करण्याचे उद्दिष्ट आहे
- उद्दिष्टे: • सागरी जैवविविधतेचे दीर्घकालीन संरक्षण करणे.
- सागरी जैवविविधतेचा शाश्वत वापर सुनिश्चित करतो.
- आंतरराष्ट्रीय सहकार्य आणि समन्वयाला चालना देते
- विनियम: • उंच समुद्रातील सागरी संसाधनांवर सार्वभौम दावा करण्यास मनाई करते.

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

- लाभांचे न्याय्य आणि समन्यायी वाटप सुनिश्चित करते.
- क्षेत्र-आधारित व्यवस्थापन साधने वापरून सागरी पर्यावरणावर होणारे परिणाम कमी करतात.
- पर्यावरणीय प्रभाव मूल्यांकन करण्यासाठी नियम स्थापित करतात
- शाश्वत विकास उद्दिष्टांमध्ये योगदान: अनेक शाश्वत विकास उद्दिष्टांमध्ये (एसडीजी) योगदान देणे, विशेषतः एसडीजी 14 (पाण्याखालील जीवन).

Q.4

जैवविविधता पलीकडे राष्ट्रीय अधिकार क्षेत्र (BBNJ) कराराद्वारे समर्थित म्हणून कोणत्या शाश्वत विकास लक्ष्याचा (SDG) विशेषतः उल्लेख केला आहे?

1. SDG13
2. SDG14
3. SDG15
4. SDG16

Answer:

B

Sol:

• भारताच्या पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत नुकतीच भारताने बायोडायव्हर्सिटी बियाँड ज्यूडिसीक्शन (BBNJ) करारावर स्वाक्षरी करण्यास मान्यता दिली आहे.

BBNJ कराराबद्दल:

- **UNCLOS** अंतर्गत करार: • युनायटेड नेशन्स कन्व्हेन्शन ऑन द लॉ ऑफ द सी (यूएनसीएलओएस) अंतर्गत एक आंतरराष्ट्रीय करार.
- उंच समुद्रातील सागरी जैवविविधतेचे रक्षण करण्याचे उद्दिष्ट आहे

- उद्दिष्टे: • सागरी जैवविविधतेचे दीर्घकालीन संरक्षण करणे.
- सागरी जैवविविधतेचा शाश्वत वापर सुनिश्चित करतो.
- आंतरराष्ट्रीय सहकार्य आणि समन्वयाला चालना देते

- विनियम: • उंच समुद्रातील सागरी संसाधनांवर सार्वभौम दावा करण्यास मनाई करते.
- लाभांचे न्याय्य आणि समन्यायी वाटप सुनिश्चित करते.
- क्षेत्र-आधारित व्यवस्थापन साधने वापरून सागरी पर्यावरणावर होणारे परिणाम कमी करतात.
- पर्यावरणीय प्रभाव मूल्यांकन करण्यासाठी नियम स्थापित करतात

- शाश्वत विकास उद्दिष्टांमध्ये योगदान: अनेक शाश्वत विकास उद्दिष्टांमध्ये (एसडीजी) योगदान देणे, विशेषतः एसडीजी 14 (पाण्याखालील जीवन).

Q.5

एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम कोणत्या मॉडेलवर आधारित आहे?

1. हरित क्रांती मॉडेल
2. ब्लू इकॉनॉमी मॉडेल
3. सिलिकॉन व्हॅली मॉडेल
4. वाडी मॉडेल

Answer:

D

Sol:

- राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँकेने (नाबार्ड) नुकताच केरळच्या कुलथुपुझा ग्रामपंचायतीत एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम सुरु केला.

एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाबद्दल:

• 'वाडी' मॉडेलवर आधारित: राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय विकास संस्थांच्या मदतीने विकसित झाले.

• निधी: आदिवासी विकास निधीतून निधी देणारे प्रकल्प

• उद्दिष्टे: • एकात्मिक विकास: • सहभागी तत्वावर आदिवासी कुटुंबांच्या एकात्मिक विकासाचे आदर्श मॉडेल तयार करा.

• परिसरातील क्षमता आणि आदिवासींच्या गरजा यावर आधारित शाश्वत उत्पन्न देणाऱ्या उपक्रमांवर भर.

• आदिवासी संस्था मजबूत करणे: • आदिवासी संस्थांची उभारणी व बळकटीकरण करा.

• समुदायांना धोरण तयार करणे आणि कार्यक्रम अंमलबजावणीमध्ये भाग घेण्यास सक्षम करणे.

• सामाजिक आणि आर्थिक स्थिती सुधारा.

• उत्पादक संघटनांची उभारणी आणि बळकटीकरण.

Q.6

एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमांतर्गत प्रकल्पांना वित्तपुरवठा करण्यासाठी कोणता निधी वापरला जातो?

1. ग्रामीण विकास निधी
2. कृषी विकास निधी
3. आदिवासी विकास निधी
4. शिक्षण विकास निधी

Answer:

C

Sol:

• राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँकेने (नाबाई) नुकताच केरळच्या कुलथुपुझा ग्रामपंचायतीत एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम सुरू केला.

एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाबद्दल:

• 'वाडी' मॉडेलवर आधारित: राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय विकास संस्थांच्या मदतीने विकसित झाले.

• निधी: आदिवासी विकास निधीतून निधी देणारे प्रकल्प

• उद्दिष्टे: • एकात्मिक विकास: • सहभागी तत्वावर आदिवासी कुटुंबांच्या एकात्मिक विकासाचे आदर्श मॉडेल तयार करा.

• परिसरातील क्षमता आणि आदिवासींच्या गरजा यावर आधारित शाश्वत उत्पन्न देणाऱ्या उपक्रमांवर भर.

• आदिवासी संस्था मजबूत करणे: • आदिवासी संस्थांची उभारणी व बळकटीकरण करा.

• समुदायांना धोरण तयार करणे आणि कार्यक्रम अंमलबजावणीमध्ये भाग घेण्यास सक्षम करणे.

• सामाजिक आणि आर्थिक स्थिती सुधारा.

• उत्पादक संघटनांची उभारणी आणि बळकटीकरण.

Q.7

परियोजना **PARI** चे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?

1. भारतातील खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी
2. राष्ट्राच्या गतिशील सांस्कृतिक जडणघडणीत योगदान देऊन संवाद, चिंतन आणि प्रेरणा उत्तेजित करणे
3. दिल्लीतील वाहतूक व्यवस्था सुधारणे
4. ग्रामीण भागातील शैक्षणिक पायाभूत सुविधा वाढवणे

Answer:

B

Sol:

• भारत सरकारच्या सांस्कृतिक मंत्रालयाने जागतिक वारसा समितीच्या 46 व्या अधिवेशनाच्या निमित्ताने प्रोजेक्ट परी (पब्लिक आर्ट ऑफ इंडिया) सुरू केला आहे

प्रोजेक्ट परीबद्दल:

• परी (पब्लिक आर्ट ऑफ इंडिया) प्रकल्पाचे उद्दीष्ट संवाद, चिंतन आणि प्रेरणा उत्तेजित करणे आणि राष्ट्राच्या गतिशील सांस्कृतिक रचनेत योगदान देणे आहे.

• आपल्या राष्ट्रीय राजधानीच्या समृद्ध ऐतिहासिक वारशात भव्यतेची भर घालताना दिल्लीच्या सौंदर्यआणि सांस्कृतिक दृष्टीकोनात सुधारणा करण्यासाठी हे व्यासपीठ प्रदान करते.

• सार्वजनिक ठिकाणी कलेचे प्रतिनिधित्व विशेषतः महत्त्वपूर्ण आहे कारण ते देशाचा समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण सांस्कृतिक वारसा दर्शविते.

• प्रोजेक्ट पारीसाठी तयार करण्यात येत असलेल्या प्रस्तावित शिल्पांमध्ये विविध कल्पनांचा समावेश आहे जसे की • निसर्गाला मानवंदना,

• नाट्यशास्त्रापासून प्रेरित विचार, गांधीजी,

• भारतातील खेळणी,

• आतिथ्य

• प्राचीन ज्ञान,

• नाद या प्रधान सौन,

• जीवनाचा सुसंवाद,

• कल्पतरू - दिव्य वृक्ष वगैरे.

• महिला कलाकार प्रोजेक्ट परीचा अविभाज्य भाग आहेत आणि त्यांचा मोठ्या संख्येने सहभाग ही भारताच्या नारी शक्तीची साक्ष आहे.

• ललित कला अकादमी या सांस्कृतिक मंत्रालयांतर्गत स्वायत्त संस्थेतर्फे हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे.

Q.8

कोणती संस्था PARI प्रकल्प राबवत आहे?

1. नॅशनल गॅलरी ऑफ मॉडर्न आर्ट
2. भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण
3. ललित कला अकादमी
4. भारतीय सांस्कृतिक संबंध परिषद

Answer:

C

Sol:

• भारत सरकारच्या सांस्कृतिक मंत्रालयाने जागतिक वारसा समितीच्या 46 व्या अधिवेशनाच्या निमित्ताने प्रोजेक्ट परी (पब्लिक आर्ट ऑफ इंडिया) सुरू केला आहे

प्रोजेक्ट परीबद्दल:

• परी (पब्लिक आर्ट ऑफ इंडिया) प्रकल्पाचे उद्दीष्ट संवाद, चिंतन आणि प्रेरणा उत्तेजित करणे आणि राष्ट्राच्या गतिशील सांस्कृतिक रचनेत योगदान देणे आहे.

• आपल्या राष्ट्रीय राजधानीच्या समृद्ध ऐतिहासिक वारशात भव्यतेची भर घालताना दिल्लीच्या सौंदर्यआणि सांस्कृतिक दृष्टीकोनात सुधारणा करण्यासाठी हे व्यासपीठ प्रदान करते.

• सार्वजनिक ठिकाणी कलेचे प्रतिनिधित्व विशेषतः महत्त्वपूर्ण आहे कारण ते देशाचा समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण सांस्कृतिक वारसा दर्शविते.

• प्रोजेक्ट पारीसाठी तयार करण्यात येत असलेल्या प्रस्तावित शिल्पांमध्ये विविध कल्पनांचा समावेश आहे जसे की • निसर्गाला मानवंदना,

• नाट्यशास्त्रापासून प्रेरित विचार, गांधीजी,

• भारतातील खेळणी,

• आतिथ्य

• प्राचीन ज्ञान,

• नाद या प्रधान सौन,

• जीवनाचा सुसंवाद,

• कल्पतरू - दिव्य वृक्ष वगैरे.

• महिला कलाकार प्रोजेक्ट परीचा अविभाज्य भाग

आहेत आणि त्यांचा मोठ्या संख्येने सहभाग ही भारताच्या नारी शक्तीची साक्ष आहे.

• ललित कला अकादमी या सांस्कृतिक मंत्रालयांतर्गत स्वायत्त संस्थेतर्फे हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे.

Q.9

डिजिटल भारत निधी (DBN) काय बदलते?

1. डिजिटल इंडिया फंड
2. दूरसंचार विकास निधी
3. ग्रामीण कनेक्टिव्हिटी फंड
4. युनिव्हर्सल सर्व्हिस ऑब्लिगेशन फंड (USOF)

Answer:

D

Sol:

डिजिटल भारत निधीबद्दल:

• **USOF** ची बदली: • डिजिटल भारत निधी (DBN) युनिव्हर्सल सर्व्हिस ऑब्लिगेशन फंड (**USOF**) ची जागा घेते.

• **USOF** ला सर्व दूरसंचार ऑपरेटर्सच्या समायोजित सकल महसूल (एजीआर) वर 5% युनिव्हर्सल सर्व्हिस लेव्हीद्वारे निधी दिला गेला..

• निधीचा उद्देश: हा निधी दुर्गम आणि ग्रामीण भागात दूरसंचार नेटवर्कच्या विस्तारासाठी वापरला जातो.

• योगदान प्रक्रिया: • दूरसंचार कायद्यानुसार दूरसंचार कंपन्या DBN मध्ये योगदान देतात.

• योगदान प्रथम भारतीय एकत्रित निधी (CFI) मध्ये जमा केले जाते.

• केंद्र सरकार वेळोवेळी गोळा केलेला निधी DBN मध्ये जमा करते.

• **DBN** निधीचा वापर: • वंचित भागात दूरसंचार प्रवेश

आणि वितरणास प्रोत्साहन देऊन सार्वत्रिक सेवेस समर्थन देणे.

• दूरसंचार सेवा, तंत्रज्ञान आणि उत्पादनांच्या संशोधन आणि विकासासाठी निधी देणे.

• नवीन दूरसंचार सेवा, तंत्रज्ञान आणि उत्पादने सादर करणे.

• महिला, अपंग व्यक्ती आणि आर्थिक आणि सामाजिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसारख्या वंचित गटांसाठी दूरसंचार सेवांमध्ये लक्षित प्रवेश प्रदान करणे.

Q.10

डिजिटल भारत निधी (DBN) अंतर्गत गोळा केलेल्या निधीचा प्राथमिक उद्देश काय आहे?

1. नवीन डिजिटल सरकारी कार्यालये बांधणे
2. आधुनिक क्रीडा पायाभूत सुविधांसाठी निधी देणे
3. दुर्गम आणि ग्रामीण भागात दूरसंचार नेटवर्कचा विस्तार
4. डिजिटल शैक्षणिक शिष्यवृत्ती प्रदान करणे

Answer:

C

Sol:

डिजिटल भारत निधीबद्दल:

• **USOF** ची बदली: • डिजिटल भारत निधी (DBN) युनिव्हर्सल सर्व्हिस ऑब्लिगेशन फंड (**USOF**) ची जागा घेते.

• **USOF** ला सर्व दूरसंचार ऑपरेटर्सच्या समायोजित सकल महसूल (एजीआर) वर 5% युनिव्हर्सल सर्व्हिस लेव्हीद्वारे निधी दिला गेला..

• निधीचा उद्देश: हा निधी दुर्गम आणि ग्रामीण

भागात दूरसंचार नेटवर्कच्या विस्तारासाठी वापरला जातो.

- योगदान प्रक्रिया: • दूरसंचार कायद्यानुसार दूरसंचार कंपनी DBN मध्ये योगदान देतात.
- योगदान प्रथम भारतीय एकत्रित निधी (CFI) मध्ये जमा केले जाते.
- केंद्र सरकार वेळोवेळी गोळा केलेला निधी DBN मध्ये जमा करते.

• **DBN** निधीचा वापर: • वंचित भागात दूरसंचार प्रवेश आणि वितरणास प्रोत्साहन देऊन सार्वत्रिक सेवेस समर्थन देणे.

• दूरसंचार सेवा, तंत्रज्ञान आणि उत्पादनांच्या संशोधन आणि विकासासाठी निधी देणे.

• नवीन दूरसंचार सेवा, तंत्रज्ञान आणि उत्पादने सादर करणे.

• महिला, अपंग व्यक्ती आणि आर्थिक आणि सामाजिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसारख्या वंचित गटांसाठी दूरसंचार सेवांमध्ये लक्षित प्रवेश प्रदान करणे.

Q.11

तपकिरी पाम सिव्हेट प्रामुख्याने कोणत्या प्रदेशात आढळतो?

1. पूर्व घाट
2. पश्चिम घाट
3. हिमालय
4. सुंदरबन

Answer:

B

Sol:

तपकिरी पाम सिव्हेट बदल:

- स्थानिक प्रदेश: पश्चिम घाट
- पर्यावरणीय भूमिका: बियाणे पसरवणारे
- वर्तन: • एकांती आणि निशाचर
- लहान मांसाहारी
- उच्च-उंचीच्या उष्णकटिबंधीय वर्षावनांमध्ये जास्त संख्यने उपस्तीत

- विवरण: • श्रेणी: गोव्यातील कॅसल रॉक ते कलक्कड मुंडनथुराई व्याघ्र प्रकल्प
- उंची: 500-1,300 मीटर

- अन्न: • प्रामुख्याने फळभक्षी
- विस्तृत श्रेणीवर चारा
- दक्षिण आशियातील लहान मांसाहारी प्राण्यांमध्ये सर्वात लहान आहार श्रेणी आहे

- संवर्धन स्थिती: • **IUCN**: किमान चिंता
- **CITES**: परिशिष्ट III

Q.12

IUCN नुसार तपकिरी पाम सिव्हेटची संवर्धन स्थिती काय आहे?

1. धोक्यात
2. असुरक्षित
3. किमान चिंता
4. गंभीरपणे धोक्यात

Answer:

C

Sol:

तपकिरी पाम सिव्हेट बदल:

- स्थानिक प्रदेश: पश्चिम घाट
- पर्यावरणीय भूमिका: बियाणे पसरवणारे

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

- वर्तन: • एकांती आणि निशाचर
- लहान मांसाहारी
- उच्च-उंचीच्या उष्णकटिबंधीय वर्षावनांमध्ये जास्त संख्येने उपस्तीत
- विवरण: • श्रेणी: गोव्यातील कॅसल रॉक ते कलक्कड मुंडनथुराई व्याघ्र प्रकल्प
- उंची: 500-1,300 मीटर
- अन्न: • प्रामुख्याने फळभक्षी
- विस्तृत श्रेणीवर चारा
- दक्षिण आशियातील लहान मांसाहारी प्राण्यांमध्ये सर्वात लहान आहार श्रेणी आहे
- संवर्धन स्थिती: • **IUCN**: किमान चिंता
- **CITES**: परिशिष्ट III

Q.13

खालीलपैकी कोणती नदी पंचगंगा नदी बनत नाही?

1. भीम
2. कासारी
3. तुळशी
4. कुंभी

Answer:

A

Sol:

पंचगंगा नदीबद्दल:

- प्राचीन नदी: कृष्णा नदीची उपनदी.
- उगम: महाराष्ट्रातील सह्याद्री पर्वतरांगांतून उगम पावते.
- उगम स्थान: चिखले तालुक्यातील प्रयाग संगम, कोल्हापूर जिल्हा, महाराष्ट्र येथे.

- निर्मिती: कासारी, कुंभी, तुळशी, भोगावती आणि सरस्वती या पाच नद्यांच्या संगमाने प्रयाग संगम येथे निर्माण झाले.
- संगम: कुरुंदवाड, महाराष्ट्र येथे कृष्णा नदीत विलीन होतो.
- दरी: पंचगंगा नदीची खोरी अतिशय सुपीक आहे आणि हिवाळ्यात भरपूर पिके घेतात.
- प्रदूषण: गेल्या दशकभरात कोल्हापूर शहरातील महापालिकेच्या सांडपाण्यावर प्रक्रिया न केल्याने प्रदूषणाची पातळी झपाट्याने वाढत आहे.

Q.14

2024 साठी कोणत्या राज्याला सर्वोत्कृष्ट कृषी राज्य पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे?

1. पंजाब
2. हरियाणा
3. मध्य प्रदेश
4. महाराष्ट्र

Answer:

D

Sol:

- **15** व्या कृषी नेतृत्व पुरस्कार समितीतर्फे महाराष्ट्राला **2024** चा सर्वोत्कृष्ट कृषी राज्य पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- महत्वाचे मुद्दे:
  - भारताचे माजी सरन्यायाधीश पी. सथाशिवम यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने ही घोषणा केली.
  - पर्यावरण संरक्षण आणि अन्न सुरक्षा यावर लक्ष केंद्रित करणाऱ्या महाराष्ट्राच्या शाश्वत विकास धोरणांना समितीने मान्यता दिली.
  - बांबू लागवड, तृणधान्यांसाठी श्री अण्णा अभियान आणि थर्मल पावर निर्मितीमध्ये बायोमास वापर

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

यासारख्या उपक्रमांनी या प्रतिष्ठित ओळखीस हातभार लावला.

महाराज टर्मिनस (CSMT) असे नामकरण करण्यात आले आणि एल्फिन्स्टन रोडचे नाव प्रभादेवी झाले.

Q.15

एल्फिन्स्टन रोड स्टेशनचे नाव बदलून असे करण्यात आले:

1. प्रभादेवी
2. तीर्थकर पार्श्वनाथ
3. गिरगाव
4. मुंबादेवी

Answer:

A

Sol:

- मुंबई लोकल ट्रेन नेटवर्कवरील सात स्थानकांचे नाव बदलण्याचा ठराव महाराष्ट्र विधान परिषदेने एकमताने मंजूर केला आहे.
- काही स्थानकांच्या नावांशी निगडित वसाहतवादी वारसा हाताळणे हा यामागचा उद्देश आहे.
- महत्वाचे मुद्दे:
- करी रोड होणार लालबाग.
- सँडहर्स्ट रोडचे नाव बदलून डोंगरी करण्यात येणार आहे.
- मरीन लाइन्स आता मुंबादेवी होणार आहे.
- चर्नी रोडचे नाव गिरगाव घेईल.
- कॉटन ग्रीन स्टेशन चे नाव बदलून काळाचौकी होणार आहे.
- डॉकयार्ड रोड बदलून माझगाव होईल.
- किंगज सर्कल तीर्थकर पार्श्वनाथ म्हणून ओळखले जाईल.
- हे पाऊल मुंबईतील सार्वजनिक जागांसाठी सांस्कृतिकदृष्ट्या अनुनादित नावांकडे कल दर्शवते.
- उल्लेखनीय म्हणजे, व्हिक्टोरिया टर्मिनस (VT) सारख्या प्रतिष्ठित स्थानकांचे पूर्वी छत्रपती शिवाजी

Q.1

Economic Community of West African States (ECOWAS) चे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

1. पश्चिम आफ्रिकेतील पर्यटनाला चालना देण्यासाठी
2. समान संरक्षण धोरण स्थापन करणे
3. पश्चिम आफ्रिकन प्रदेशात आर्थिक एकात्मता वाढवणे
4. सदस्य राष्ट्रांमध्ये शैक्षणिक दर्जा सुधारणे

Answer:

C

Sol:

ईसीओडब्ल्यूएस बदल:

- स्थापना : 28 मे 1975 रोजी लागोसच्या करारावर स्वाक्षरी करून ईसीओडब्ल्यूएसची स्थापना करण्यात आली.
- उद्देश: पश्चिम आफ्रिका प्रदेशात आर्थिक एकात्मतेला चालना देणे हे प्राथमिक उद्दीष्ट आहे.
- सदस्य देश: इकोवासमध्ये 15 सदस्य देशांचा समावेश आहे: • बेनिन
- बुर्किना फासो
- कॅप व्हर्दे
- आयव्हरी कोस्ट
- गांबिया
- घाना
- गिनी
- गिनी-बिसाउ
- लायबेरिया
- माली
- नायजर

- नायजेरिय
- सेनेगाल
- सिएरा लिओन
- टोगो

- अधिकृत भाषा: इंग्रजी, फ्रेंच आणि पोर्तुगीज.
- मुख्यालय: ईसीओडब्ल्यूएसचे मुख्यालय नायजेरियातील अबूजा येथे आहे.
- महत्वाच्या संस्था: • इकोवास कमिशन
- कम्युनिटी कोर्ट ऑफ जस्टिस
- इकोवास बँक फॉर इन्व्हेस्टमेंट अँड डेव्हलपमेंट (ईबीआयडी)
- पश्चिम आफ्रिकन आरोग्य संघटना (डब्ल्यूएचओ)
- इकोवास संसद

- आर्थिक एकात्मता: व्यापारातील अडथळे दूर करणे, सीमाशुल्क संघटनेची स्थापना आणि शेवटी एकच चलन याद्वारे एकच मोठा व्यापारी गट तयार करण्यावर लक्ष केंद्रित केले जाते.
- शांतता आणि सुरक्षा: इकोवास मॉनिटरिंग ग्रुप (ईसीओएमओजी) च्या स्थापनेसह प्रादेशिक शांतता, संघर्ष निराकरण आणि सुरक्षा उपक्रमांमध्ये इकोवासची महत्त्वपूर्ण भूमिका आहे.

Q.2

Economic Community of West African States (ECOWAS) चे मुख्यालय कोठे आहे?

1. लागोस, नायजेरिया
2. अक्रा, घाना
3. डकार, सेनेगल
4. अबुजा, नायजेरिया

Answer:

D

Sol:

ईसीओडब्ल्यूएस बद्दल:

- स्थापना : 28 मे 1975 रोजी लागोसच्या करारावर स्वाक्षरी करून ईसीओडब्ल्यूएसची स्थापना करण्यात आली.
- उद्देश: पश्चिम आफ्रिका प्रदेशात आर्थिक एकात्मतेला चालना देणे हे प्राथमिक उद्दीष्ट आहे.
- सदस्य देश: इकोवासमध्ये 15 सदस्य देशांचा समावेश आहे: • बेनिन
- बुर्किना फासो
- कॅप व्हर्दे
- आयव्हरी कोस्ट
- गांबिया
- घाना
- गिनी
- गिनी-बिसाउ
- लायबेरिया
- माली
- नायजर
- नायजेरिय
- सेनेगाल
- सिएरा लिओन
- टोगो

- अधिकृत भाषा: इंग्रजी, फ्रेंच आणि पोर्तुगीज.
- मुख्यालय: ईसीओडब्ल्यूएसचे मुख्यालय नायजेरियातील अबूजा येथे आहे.
- महत्वाच्या संस्था: • इकोवास कमिशन
- कम्युनिटी कोर्ट ऑफ जस्टिस
- इकोवास बँक फॉर इन्व्हेस्टमेंट अँड डेव्हलपमेंट (ईबीआयडी)
- पश्चिम आफ्रिकन आरोग्य संघटना (डब्ल्यूएचओ)
- इकोवास संसद

- आर्थिक एकात्मता: व्यापारातील अडथळे दूर करणे, सीमाशुल्क संघटनेची स्थापना आणि शेवटी एकच चलन याद्वारे एकच मोठा व्यापारी गट तयार करण्यावर लक्ष केंद्रित केले जाते.
- शांतता आणि सुरक्षा: इकोवास मॉनिटरिंग ग्रुप (ईसीओएमओजी) च्या स्थापनेसह प्रादेशिक शांतता, संघर्ष निराकरण आणि सुरक्षा उपक्रमांमध्ये इकोवासची महत्त्वपूर्ण भूमिका आहे.

Q.3

बिर्लेस्टिक-2024 कवायतींचे आयोजन कोणता देश करत आहे?

1. उझबेकिस्तान
2. किर्गिझस्तान
3. कझाकस्तान
4. अझरबैजान

Answer:

C

Sol:

बिर्लेस्टिक-2024 बदल:

- उद्देश: या सरावाचा उद्देश सहभागी देशांमधील लष्करी सहकार्य आणि तयारी वाढवणे हा आहे.
- सहभागी देश: मध्य आशियाई देशांनी संयुक्त सराव आयोजित केला ज्यामध्ये समाविष्ट होते • कझाकस्तान,
- किर्गिस्तान,
- उझबेकिस्तान,
- ताजिकिस्तान आणि
- अझरबैजानचा काकेशस देश..
- तुर्कमेनिस्तान अनुपस्थित आहे.
- यजमान: कझाकस्तान या सरावाचे यजमानपद भूषवत आहे.
- कालावधी आणि ठिकाण: कॅस्पियन समुद्रात हा सराव होत असून तो 17 जुलैपर्यंत चालणार आहे.
- मध्य आशियाई देश सामान्यतः रशिया (कलेक्टिव्ह सिक्युरिटी ट्रीटी ऑर्गनायझेशन) आणि चीन (शांघाय कोऑपरेशन ऑर्गनायझेशन) यांच्यासोबत च्या सरावांमध्ये भाग घेतात

Q.4

Birlestik-2024 सराव कुठे होत आहेत?

1. काळा समुद्र
2. भूमध्य समुद्र
3. बाल्टिक समुद्र
4. कॅस्पियन समुद्र

Answer:

D

Sol:

बिर्लेस्टिक-2024 बदल:

- उद्देश: या सरावाचा उद्देश सहभागी देशांमधील लष्करी सहकार्य आणि तयारी वाढवणे हा आहे.
- सहभागी देश: मध्य आशियाई देशांनी संयुक्त सराव आयोजित केला ज्यामध्ये समाविष्ट होते • कझाकस्तान,
- किर्गिस्तान,
- उझबेकिस्तान,
- ताजिकिस्तान आणि
- अझरबैजानचा काकेशस देश..
- तुर्कमेनिस्तान अनुपस्थित आहे.
- यजमान: कझाकस्तान या सरावाचे यजमानपद भूषवत आहे.
- कालावधी आणि ठिकाण: कॅस्पियन समुद्रात हा सराव होत असून तो 17 जुलैपर्यंत चालणार आहे.
- मध्य आशियाई देश सामान्यतः रशिया (कलेक्टिव्ह सिक्युरिटी ट्रीटी ऑर्गनायझेशन) आणि चीन (शांघाय कोऑपरेशन ऑर्गनायझेशन) यांच्यासोबत च्या सरावांमध्ये भाग घेतात

Q.5

भारत आणि सोव्हिएत युनियन यांच्यात शांतता आणि मैत्रीचा करार कोणत्या वर्षी झाला?

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

1. 1965
2. 1971
3. 1985
4. 1993

Answer:

B

Sol:

भारत रशिया संबंधाबद्दल:

- राजनैतिक संबंध: • शांतता आणि मैत्रीचा करार (1971): भारत आणि सोव्हिएत युनियन यांच्यात स्वाक्षरी करण्यात आली.
- मैत्री व सहकार्याचा करार (1993): सोव्हिएत संघाच्या विघटनानंतर झाला.
- स्ट्रॅटेजिक पार्टनरशिप (2000): राष्ट्राध्यक्ष पुतिन यांच्या भारत भेटीदरम्यान अधिग्रहित.
- विशेष आणि विशेषाधिकार प्राप्त धोरणात्मक भागीदारी (2010): संबंधांची उन्नत स्थिती
- संरक्षण आणि सुरक्षा सहकार्य: • प्रमुख सहकार्य: ब्रह्मोस क्षेपणास्त्र प्रणाली, एसयू-30 विमानांचे परवानाप्राप्त उत्पादन आणि भारतात टी-90 रणगाडे
- करार: • एस-400 हवाई संरक्षण प्रणालीचा पुरवठा .
- प्रकल्प 1135.6.अंतर्गत युद्धनौकांचे बांधकाम.
- भारतात केए-226 टी हेलिकॉप्टरच्या निर्मितीसाठी संयुक्त उपक्रम
- लष्करी सराव: वार्षिक देवाणघेवाण आणि प्रशिक्षण सराव ज्याला इंद्र म्हणतात
- व्यापार आणि आर्थिक संबंध: • द्विपक्षीय गुंतवणूक आणि व्यापार उद्दिष्टे: • सुधारित उद्दिष्टे: 2025 पर्यंत 50 अब्ज अमेरिकन डॉलरची गुंतवणूक आणि 30 अब्ज डॉलरचा व्यापार.
- आर्थिक वर्ष 2023-24 मध्ये द्विपक्षीय व्यापार 65.70 अब्ज डॉलरवर पोहोचला
- तेल व्यापार: • युक्रेन युद्धानंतर कच्च्या तेलाच्या

वाढत्या किमतीचा महागाईचा परिणाम कमी करण्यासाठी भारत सवलतीच्या रशियन तेलाची खरेदी करतो.

- अणुऊर्जा: • मान्यता: अप्रसार रेकॉर्डसह प्रगत अणुतंत्रज्ञान असलेला भारत म्हणून रशिया ओळखतो.
- कुडनकुलम अणुऊर्जा प्रकल्प (KKNPP): रशियन सहकार्याने भारतात बांधले गेले.
- ईस्टर्न मेरिटाइम कॉरिडोर: • भारतातील चेन्नई आणि रशियातील व्लादिवोस्तोक दरम्यान प्रस्तावित सागरी मार्ग.
- हा मार्ग जपानचा समुद्र, दक्षिण चीन समुद्र आणि मलाक्का सामुद्रधुनीतून जातो.
- गंगा-वोल्गा संवाद : भारत आणि रशिया यांच्यातील सांस्कृतिक आणि लोकांमधील संबंधांसाठी पुढाकार.
- रशियातील कझान आणि येकातेरिनबर्ग येथे भारत नवीन वाणिज्य दूतावास स्थापन करणार आहे

Q.6

रशियन सहकार्याने भारतात बांधलेल्या अणुऊर्जा प्रकल्पाचे नाव काय आहे?

1. कुडनकुलम अणुऊर्जा प्रकल्प
2. तारापूर अणुऊर्जा प्रकल्प
3. नरोरा अणुऊर्जा प्रकल्प
4. काक्रापार अणुऊर्जा प्रकल्प

Answer:

A

Sol:

भारत रशिया संबंधाबद्दल:

- राजनैतिक संबंध: • शांतता आणि मैत्रीचा करार

(1971): भारत आणि सोव्हिएत युनियन यांच्यात स्वाक्षरी करण्यात आली.

- मैत्री व सहकार्याचा करार (1993): सोव्हिएत संघाच्या विघटनानंतर झाला.
- स्ट्रॅटेजिक पार्टनरशिप (2000): राष्ट्राध्यक्ष पुतिन यांच्या भारत भेटीदरम्यान अधिग्रहित.
- विशेष आणि विशेषाधिकार प्राप्त धोरणात्मक भागीदारी (2010): संबंधांची उन्नत स्थिती

- संरक्षण आणि सुरक्षा सहकार्य: • प्रमुख सहकार्य: ब्रह्मोस क्षेपणास्त्र प्रणाली, एसयू-30 विमानांचे परवानाप्राप्त उत्पादन आणि भारतात टी-90 रणगाडे
- करार: • एस-400 हवाई संरक्षण प्रणालीचा पुरवठा .
- प्रकल्प 1135.6 अंतर्गत युद्धनौकांचे बांधकाम.
- भारतात केए-226 टी हेलिकॉप्टरच्या निर्मितीसाठी संयुक्त उपक्रम

- लष्करी सराव: वार्षिक देवाणघेवाण आणि प्रशिक्षण सराव ज्याला इंद्र म्हणतात

- व्यापार आणि आर्थिक संबंध: • द्विपक्षीय गुंतवणूक आणि व्यापार उद्दिष्टे: • सुधारित उद्दिष्टे: 2025 पर्यंत 50 अब्ज अमेरिकन डॉलरची गुंतवणूक आणि 30 अब्ज डॉलरचा व्यापार.

- आर्थिक वर्ष 2023-24 मध्ये द्विपक्षीय व्यापार 65.70 अब्ज डॉलरवर पोहोचला

- तेल व्यापार: • युक्रेन युद्धानंतर कच्च्या तेलाच्या वाढत्या किमतींचा महागाईचा परिणाम कमी करण्यासाठी भारत सवलतीच्या रशियन तेलाची खरेदी करतो.

- अणुऊर्जा: • मान्यता: अप्रसार रेकॉर्डसह प्रगत अणुतंत्रज्ञान असलेला भारत म्हणून रशिया ओळखतो.
- कुडनकुलम अणुऊर्जा प्रकल्प (KKNPP): रशियन सहकार्याने भारतात बांधले गेले.

- ईस्टर्न मेरिटाइम कॉरिडोर: • भारतातील चेन्नई आणि रशियातील व्लादिवोस्तोक दरम्यान प्रस्तावित सागरी मार्ग.

- हा मार्ग जपानचा समुद्र, दक्षिण चीन समुद्र आणि

मलाक्का सामुद्रधुनीतून जातो.

- गंगा-वोल्गा संवाद : भारत आणि रशिया यांच्यातील सांस्कृतिक आणि लोकांमधील संबंधांसाठी पुढाकार.
- रशियातील कझान आणि येकातेरिनबर्ग येथे भारत नवीन वाणिज्य दूतावास स्थापन करणार आहे

Q.7

बायोस्फीअर रिझर्व्हजमधील काटेकोरपणे संरक्षित क्षेत्रांना काय म्हणतात?

1. बफर झोन
2. गाभा क्षेत्रे
3. संक्रमण क्षेत्र
4. परिधीय क्षेत्रे

Answer:

B

Sol:

बायोस्फीअर रिझर्व्ह बदल:

- पदनाम: एमएबी आंतरराष्ट्रीय समन्वय परिषदेच्या (एमएबी आयसीसी) निर्णयांच्या आधारे युनेस्कोच्या महासंचालकांद्वारे युनेस्कोच्या एमएबी कार्यक्रमांतर्गत.

- मान्यता: आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मान्यताप्राप्त दर्जा.
- मॅन अँड बायोस्फीअर (एमएबी) कार्यक्रम: • लाँच: 1971

- उद्दिष्ट: मानव आणि त्यांचे पर्यावरण यांच्यात सौहार्दपूर्ण संबंध वाढविणे.

- कार्ये: • जैवविविधता आणि सांस्कृतिक विविधतेचे संवर्धन.

- सामाजिक-सांस्कृतिक आणि पर्यावरणीयदृष्ट्या शाश्वत आर्थिक विकास.

- संशोधन, देखरेख, शिक्षण आणि प्रशिक्षणाद्वारे लॉजिस्टिक समर्थन.

- **Zones of Biosphere Reserves:** • मुख्य क्षेत्रे: लँडस्केप, परिसंस्था, प्रजाती आणि अनुवांशिक भिन्नतेच्या संवर्धनासाठी काटेकोरपणे संरक्षित क्षेत्रे.
- बफर झोन: सभोवतालच्या किंवा लगतच्या कोअर क्षेत्रांचा वापर संशोधन, देखरेख, प्रशिक्षण आणि शिक्षणास समर्थन देणार्या पर्यावरणीय पद्धतींशी सुसंगत क्रियाकलापांसाठी केला जातो.
- संक्रमण क्षेत्रे: अशी क्षेत्रे जिथे समुदाय शाश्वत आर्थिक आणि मानवी क्रियाकलापांना प्रोत्साहन देतात

- भारतातील बायोस्फीअर रिझर्व्ह: • एकूण: 18 बायोस्फीअर रिझर्व्ह.
- एमएबी कार्यक्रमांतर्गत मान्यता प्राप्त: 12 राखीव
- पहिला राखीव: नीलगिरी बायोस्फीअर रिझर्व्ह

Q.8

भारतात किती जैवमंडल साठे आहेत?

1. 10
2. 12
3. 18
4. 20

Answer:

C

Sol:

बायोस्फीअर रिझर्व्ह बद्दल:

- पदनाम: एमएबी आंतरराष्ट्रीय समन्वय परिषदेच्या (एमएबी आयसीसी) निर्णयांच्या आधारे युनेस्कोच्या महासंचालकांद्वारे युनेस्कोच्या एमएबी कार्यक्रमांतर्गत.
- मान्यता: आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मान्यताप्राप्त दर्जा.

- मॅन अँड बायोस्फीअर (एमएबी) कार्यक्रम: • लॉच: 1971
- उद्दिष्ट: मानव आणि त्यांचे पर्यावरण यांच्यात सौहार्दपूर्ण संबंध वाढविणे.
- कार्ये: • जैवविविधता आणि सांस्कृतिक विविधतेचे संवर्धन.
- सामाजिक-सांस्कृतिक आणि पर्यावरणीयदृष्ट्या शाश्वत आर्थिक विकास.
- संशोधन, देखरेख, शिक्षण आणि प्रशिक्षणाद्वारे लॉजिस्टिक समर्थन.

- **Zones of Biosphere Reserves:** • मुख्य क्षेत्रे: लँडस्केप, परिसंस्था, प्रजाती आणि अनुवांशिक भिन्नतेच्या संवर्धनासाठी काटेकोरपणे संरक्षित क्षेत्रे.
- बफर झोन: सभोवतालच्या किंवा लगतच्या कोअर क्षेत्रांचा वापर संशोधन, देखरेख, प्रशिक्षण आणि शिक्षणास समर्थन देणार्या पर्यावरणीय पद्धतींशी सुसंगत क्रियाकलापांसाठी केला जातो.
- संक्रमण क्षेत्रे: अशी क्षेत्रे जिथे समुदाय शाश्वत आर्थिक आणि मानवी क्रियाकलापांना प्रोत्साहन देतात

- भारतातील बायोस्फीअर रिझर्व्ह: • एकूण: 18 बायोस्फीअर रिझर्व्ह.
- एमएबी कार्यक्रमांतर्गत मान्यता प्राप्त: 12 राखीव
- पहिला राखीव: नीलगिरी बायोस्फीअर रिझर्व्ह

Q.9

कोणत्या संस्थेने अलीकडेच नोंदवले की जून 2023 हा आतापर्यंतचा सर्वात उष्ण दिवस होता?

1. नॅशनल एरोनॉटिक्स अँड स्पेस अँडमिनिस्ट्रेशन (NASA)
2. कोपर्निकस हवामान बदल सेवा (C3S)
3. जागतिक हवामान संघटना (WMO)
4. भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था

Answer:

B

Sol:

• कोपर्निकस क्लायमेट चेंज सर्व्हिसने (सी 3 एस) अहवाल दिला आहे की जून 2023 हे आतापर्यंतचे सर्वात उष्ण तापमान होते, सरासरी तापमान 1991-2020 च्या सरासरीपेक्षा 0.67 डिग्री सेल्सियस जास्त होते.

C3S बदल:

• थीमॅटिक इन्फॉर्मेशन सर्व्हिस: सी 3 एस ही युरोपियन युनियनच्या कोपर्निकस अर्थ ऑब्झर्व्हेशन प्रोग्रामद्वारे प्रदान केलेल्या सहा विषयगत माहिती सेवांपैकी एक आहे.

• फाऊंडेशन: हे युरोप आणि त्यापलीकडे उपलब्ध असलेल्या विद्यमान संशोधन पायाभूत सुविधा आणि ज्ञानावर आधारित आहे.

• उद्दिष्टे: • युरोप आणि जागतिक स्तरावर भूतकाळ, वर्तमान काळ आणि भविष्यातील हवामानाबद्दल अधिकृत माहिती प्रदान करते.

• युरोपियन हवामान धोरणे आणि कृतींचे समर्थन करते.

• मानवनिर्मित हवामान बदलासाठी अधिक लवचिक युरोपियन समाज तयार करण्याचे उद्दीष्ट आहे.

• अंमलबजावणी: युरोपियन कमिशनच्या वतीने युरोपियन सेंटर फॉर मीडियम-रेंज वेदर फोरकास्ट (इसीएमडब्ल्यूएफ) द्वारे ही सेवा कार्यान्वित केली जाते.

• समाजाला होणारे फायदे: हवामानाची महत्त्वपूर्ण माहिती पुरवून, हवामान बदलाचा सामना करण्यासाठी धोरणे आणि कृती विकसित करण्यास मदत करून समाजाला समर्थन देते.

Q.10

कोपर्निकस क्लायमेट चेंज सर्व्हिस (C3S) चे मुख्य उद्दिष्ट कोणते आहे?

1. रिअल-टाइम हवामान अद्यतने प्रदान करण्यासाठी
2. युरोपियन हवामान धोरणे आणि कृतींचे समर्थन करणे
3. जागेतील ढिगाऱ्यांचे निरीक्षण करणे
4. अंतराळ मोहिमा आयोजित करणे

Answer:

B

Sol:

• कोपर्निकस क्लायमेट चेंज सर्व्हिसने (सी 3 एस) अहवाल दिला आहे की जून 2023 हे आतापर्यंतचे सर्वात उष्ण तापमान होते, सरासरी तापमान 1991-2020 च्या सरासरीपेक्षा 0.67 डिग्री सेल्सियस जास्त होते.

C3S बदल:

• थीमॅटिक इन्फॉर्मेशन सर्व्हिस: सी 3 एस ही युरोपियन युनियनच्या कोपर्निकस अर्थ ऑब्झर्व्हेशन प्रोग्रामद्वारे प्रदान केलेल्या सहा विषयगत माहिती सेवांपैकी एक आहे.

• फाऊंडेशन: हे युरोप आणि त्यापलीकडे उपलब्ध असलेल्या विद्यमान संशोधन पायाभूत सुविधा आणि ज्ञानावर आधारित आहे.

• उद्दिष्टे: • युरोप आणि जागतिक स्तरावर भूतकाळ, वर्तमान काळ आणि भविष्यातील हवामानाबद्दल अधिकृत माहिती प्रदान करते.

• युरोपियन हवामान धोरणे आणि कृतींचे समर्थन करते.

• मानवनिर्मित हवामान बदलासाठी अधिक लवचिक युरोपियन समाज तयार करण्याचे उद्दीष्ट आहे.

• अंमलबजावणी: युरोपियन कमिशनच्या वतीने युरोपियन सेंटर फॉर मीडियम-रेंज वेदर फोरकास्ट (इसीएमडब्ल्यूएफ) द्वारे ही सेवा कार्यान्वित केली जाते.

• समाजाला होणारे फायदे: हवामानाची महत्त्वपूर्ण माहिती पुरवून, हवामान बदलाचा सामना करण्यासाठी

धोरणे आणि कृती विकसित करण्यास मदत करून समाजाला समर्थन देते.

Q.11

भूकंपाची तीव्रता मोजण्यासाठी खालीलपैकी कोणता स्केल वापरला जातो?

1. सुधारित मर्कल्ली तीव्रता स्केल (MMI)
2. ब्युफोर्ट स्केल
3. रिश्टर स्केल
4. सॅफिर-सिम्पसन स्केल

Answer:

C

Sol:

भूकंपाबद्दल:

• भूकंप: जमिनीचा अचानक आणि हिंसक हादरा, पृथ्वीच्या कवच किंवा ज्वालामुखीच्या क्रियेतील हालचालींचा परिणाम म्हणून, अनेकदा मोठा विनाश घडवून आणतो.

• कारणे: बहुतेक भूकंप हे टेक्टोनिक प्लेटच्या हालचालींमुळे पृथ्वीच्या कवचातून अचानक ऊर्जा सोडल्यामुळे होतात. ते ज्वालामुखीय क्रियाकलाप, भूस्खलन किंवा खाणकाम किंवा जलाशय-प्रेरित भूकंप यांसारख्या मानवी क्रियाकलापांमुळे देखील होऊ शकतात.

• मोजमाप: • तीव्रता: भूकंपाद्वारे सोडलेली ऊर्जा, रिश्टर स्केल किंवा मोमेंट मॅग्निट्यूड स्केल (Mw) वापरून मोजली जाते.

• तीव्रता: भूकंपामुळे होणारे परिणाम आणि नुकसान, सुधारित मर्कल्ली तीव्रता स्केल (MMI) वापरून मोजले जाते.

• मुख्य घटक: • केंद्रबिंदू: पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील बिंदू थेट फोकसच्या वर (हायपोसेंटर) जेथे भूकंपाचा

उगम होतो.

- फोकस (हायपोसेंटर): पृथ्वीच्या आत ते स्थान जिथे भूकंप फुटणे सुरू होते.
- भूकंपीय लहरी: पृथ्वीच्या थरांमधून प्रवास करणाऱ्या ऊर्जेच्या लहरी, प्राथमिक (पी-वेव्ह), दुय्यम (एस-वेव्ह) आणि पृष्ठभागाच्या लाटा (लव्ह आणि रेले लहरी) म्हणून वर्गीकृत केल्या जातात.

Q.12

भूकंपाचे केंद्र कोठे आहे?

1. पृथ्वीच्या आत ज्या ठिकाणी भूकंपाचे धक्के सुरू होतात
2. पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील फोकसच्या थेट वर
3. ज्या ठिकाणी भूकंप संपतो
4. रिश्टर स्केलवर सर्वाधिक तीव्रतेच्या बिंदूवर

Answer:

B

Sol:

भूकंपाबद्दल:

• भूकंप: जमिनीचा अचानक आणि हिंसक हादरा, पृथ्वीच्या कवच किंवा ज्वालामुखीच्या क्रियेतील हालचालींचा परिणाम म्हणून, अनेकदा मोठा विनाश घडवून आणतो.

• कारणे: बहुतेक भूकंप हे टेक्टोनिक प्लेटच्या हालचालींमुळे पृथ्वीच्या कवचातून अचानक ऊर्जा सोडल्यामुळे होतात. ते ज्वालामुखीय क्रियाकलाप, भूस्खलन किंवा खाणकाम किंवा जलाशय-प्रेरित भूकंप यांसारख्या मानवी क्रियाकलापांमुळे देखील होऊ शकतात.

• मोजमाप: • तीव्रता: भूकंपाद्वारे सोडलेली ऊर्जा, रिश्टर स्केल किंवा मोमेंट मॅग्निट्यूड स्केल (Mw) वापरून मोजली जाते.

Weekly Quiz Compilation | Download Free PDF

• तीव्रता: भूकंपामुळे होणारे परिणाम आणि नुकसान, सुधारित मर्कल्ली तीव्रता स्केल (MMI) वापरून मोजले जाते.

• मुख्य घटक: • केंद्रबिंदू: पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील बिंदू थेट फोकसच्या वर (हायपोसेंटर) जेथे भूकंपाचा उगम होतो.

• फोकस (हायपोसेंटर): पृथ्वीच्या आत ते स्थान जिथे भूकंप फुटणे सुरू होते.

• भूकंपीय लहरी: पृथ्वीच्या थरांमधून प्रवास करणाऱ्या ऊर्जेच्या लहरी, प्राथमिक (पी-वेव्ह), दुय्यम (एस-वेव्ह) आणि पृष्ठभागाच्या लाटा (लव्ह आणि रेले लहरी) म्हणून वर्गीकृत केल्या जातात.

Q.13

अपंग व्यक्तींचे हक्क अधिनियम, 2016 अंतर्गत अपंगत्वाच्या विस्तारित व्याख्येत किती अटी समाविष्ट केल्या आहेत?

1. 10
2. 15
3. 21
4. 25

Answer:

C

Sol:

अपंग व्यक्तींचे हक्क अधिनियम, 2016 बदल:

• उद्देश: अपंग व्यक्तींचे हक्क आणि सन्मान राखणे आणि त्यांचा समाजात पूर्ण आणि प्रभावी सहभाग सुनिश्चित करणे.

• महत्वाच्या तरतुदी: • अपंगत्वाची व्याख्या: ऑटिझम, सेरेब्रल पाल्सी, मल्टिपल स्कलेरोसिस आणि मानसिक आजार यासारख्या 21 परिस्थितींचा

समावेश करण्यासाठी विस्तारित केले आहे.

• आरक्षण: दिव्यांग व्यक्तींसाठी सरकारी नोकऱ्यांमध्ये आरक्षण 3% वरून 4% पर्यंत वाढवले.

• शिक्षण: 6 ते 18 वर्षे वयोगटातील अपंग मुलांसाठी योग्य वातावरणात मोफत शिक्षणाचा अधिकार सुनिश्चित करते.

• प्रवेशयोग्यता: • सार्वजनिक इमारती: सर्व सार्वजनिक इमारती, सरकारी आणि खाजगी दोन्ही, प्रवेशयोग्य केल्या पाहिजेत असा आदेश हवा.

• वाहतूक आणि दळणवळण: वाहतूक व्यवस्था, आयसीटी आणि इतर सेवा अपंग व्यक्तींसाठी प्रवेशयोग्य असल्याची खात्री करते.

Q.14

कोणत्या वयोगटासाठी हा कायदा अपंग मुलांसाठी मोफत शिक्षणाचा अधिकार सुनिश्चित करतो?

1. 0 ते 14 वर्षे
2. 6 ते 14 वर्षे
3. 3 ते 21 वर्षे
4. 6 ते 18 वर्षे

Answer:

D

Sol:

अपंग व्यक्तींचे हक्क अधिनियम, 2016 बदल:

• उद्देश: अपंग व्यक्तींचे हक्क आणि सन्मान राखणे आणि त्यांचा समाजात पूर्ण आणि प्रभावी सहभाग सुनिश्चित करणे.

• महत्वाच्या तरतुदी: • अपंगत्वाची व्याख्या: ऑटिझम, सेरेब्रल पाल्सी, मल्टिपल स्कलेरोसिस आणि मानसिक आजार यासारख्या 21 परिस्थितींचा समावेश करण्यासाठी विस्तारित केले आहे.

- आरक्षण: दिव्यांग व्यक्तींसाठी सरकारी नोकऱ्यांमध्ये आरक्षण 3% वरून 4% पर्यंत वाढवले.
- शिक्षण: 6 ते 18 वर्षे वयोगटातील अपंग मुलांसाठी योग्य वातावरणात मोफत शिक्षणाचा अधिकार सुनिश्चित करते.
- प्रवेशयोग्यता: • सार्वजनिक इमारती: सर्व सार्वजनिक इमारती, सरकारी आणि खाजगी दोन्ही, प्रवेशयोग्य केल्या पाहिजेत असा आदेश हवा.
- वाहतूक आणि दळणवळण: वाहतूक व्यवस्था, आयसीटी आणि इतर सेवा अपंग व्यक्तींसाठी प्रवेशयोग्य असल्याची खात्री करते.

Q.15

राज्य सरकारने 50,000 तरुणांना 'योजना दूत' म्हणून नियुक्त करण्याचा मुख्य उद्देश काय आहे?

1. निवडणुकांवर लक्ष ठेवणे
2. सरकारने सुरु केलेल्या योजनांचा प्रचार करणे
3. शिक्षणाचा दर्जा वाढवणे
4. सामुदायिक कार्यक्रम आयोजित करणे

Answer:

B

Sol:

- विधानसभा निवडणुकीपूर्वी 50,000 तरुणांना 'योजना दूत' म्हणून नियुक्त करण्याची राज्य सरकारची योजना आहे.
- उद्देश: राज्याच्या अर्थसंकल्पातून थेट लाभावर लक्ष केंद्रित करून सरकारने सुरु केलेल्या योजनांचा प्रचार करणे.
- भूमिका: प्रसिद्धी सुनिश्चित करणे आणि नागरिकांना कल्याणकारी योजनांचा लाभ मिळवून देण्यासाठी मदत करणे.

Q.1

हिंद महासागराचे प्रादेशिक विश्लेषण (RAIN) प्रणाली कोणी विकसित केली?

1. भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (ISRO)
2. इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेस (INCOIS)
3. राष्ट्रीय महासागर तंत्रज्ञान संस्था (NIOT)
4. पृथ्वी विज्ञान मंत्रालय (MoES)

Answer:

B

Sol:

- इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेसने (आयएनसीओआयएस) हिंद महासागराच्या आरोग्याविषयी माहितीचे संकलन वाढविण्यासाठी नुकतीच आपली प्रादेशिक विश्लेषण (रेन) प्रणाली अद्ययावत केली आहे.

RAIN बदल:

- विकसित करणारी संस्था: इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेस (आयएनसीओआयएस).
- मागील आवृत्ती: केवळ क्षारता आणि समुद्राच्या पृष्ठभागाचे तापमान वापरले.
- अद्ययावत आवृत्ती: आता समुद्राच्या पृष्ठभागाची उंची आणि समुद्राच्या पृष्ठभागाची उंची विसंगती (एसएसएचए) समाविष्ट आहे.
- निरीक्षण श्रेणी: गरजेनुसार पृष्ठभाग ते खोली 3 मीटर ते 2000 मीटर.
- सुधारणा: अतिरिक्त माहितीच्या समावेशामुळे वाढीव महासागर प्रवाह विश्लेषण.

Q.2

अपग्रेड नंतर RAIN प्रणालीची निरीक्षण श्रेणी किती आहे?

1. पृष्ठभाग 500 मीटर पर्यंत
2. 1000 मीटर पर्यंत पृष्ठभाग
3. 1500 मीटर पर्यंत पृष्ठभाग
4. पृष्ठभाग 2000 मीटर पर्यंत

Answer:

D

Sol:

• इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेसने (आयएनसीओआयएस) हिंद महासागराच्या आरोग्याविषयी माहितीचे संकलन वाढविण्यासाठी नुकतीच आपली प्रादेशिक विश्लेषण (रेन) प्रणाली अद्ययावत केली आहे.

RAIN बदल:

- विकसित करणारी संस्था: इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेस (आयएनसीओआयएस).
- मागील आवृत्ती: केवळ क्षारता आणि समुद्राच्या पृष्ठभागाचे तापमान वापरले.
- अद्ययावत आवृत्ती: आता समुद्राच्या पृष्ठभागाची उंची आणि समुद्राच्या पृष्ठभागाची उंची विसंगती (एसएसएचए) समाविष्ट आहे.
- निरीक्षण श्रेणी: गरजेनुसार पृष्ठभाग ते खोली 3 मीटर ते 2000 मीटर.
- सुधारणा: अतिरिक्त माहितीच्या समावेशामुळे वाढीव महासागर प्रवाह विश्लेषण.

Q.3

CURIE मिशनचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

1. सूर्यापासून रेडिओ लहरींच्या उत्पत्तीचा शोध
2. मंगळाच्या वातावरणाचा अभ्यास
3. सूर्यमालेच्या बाह्य क्षेत्रांचे अन्वेषण

4. चंद्राच्या पृष्ठभागाचे विश्लेषण

Answer:

A

Sol:

• नासा क्यूबसॅट रेडिओ इंटरफेरोमेट्री एक्सपेरिमेंट (क्युरी) मोहीम सुरु करण्याच्या तयारीत आहे, ज्याचा उद्देश सौर रेडिओ लहरींचा शोध घेणे आणि समजून घेणे आहे.

CURIE बदल:

- उद्दिष्ट: सूर्यापासून रेडिओ लहरींच्या उत्पत्तीचा शोध घ्या.
- तंत्र: अंतराळात प्रथम कमी-फ्रिक्वेंसी रेडिओ इंटरफेरोमेट्री वापरते.
- कार्य: रेडिओ तरंगांच्या आगमनाच्या वेळेत त्यांच्या सौर उत्पत्तीचा शोध लावण्यासाठी मिनिटातील फरक ओळखतो.
- वारंवारता श्रेणी: 0.1 ते 19 मेगाहर्ट्झ श्रेणीतील रेडिओ लहरी मोजतात, ज्या पृथ्वीच्या वरच्या वातावरणाद्वारे अवरोधित आहेत.
- महत्त्व: • सौर घटनेची आगाऊ समज.
- भविष्यातील अंतराळ-आधारित रेडिओ खगोलशास्त्राचा मार्ग प्रशस्त करते.

• प्रायोजकत्व: नासाच्या हेलिओफिजिक्स फ्लाइंट अपॉर्च्युनिटीज फॉर रिसर्च अँड टेक्नॉलॉजी (एच-फोर्ट) प्रोग्रामद्वारे प्रायोजित.

Q.4

NASA चा कोणता कार्यक्रम **CURIE** मिशनला प्रायोजित करतो?

1. आर्टेमिस कार्यक्रम
2. संशोधन आणि तंत्रज्ञान (H-FORT) कार्यक्रमासाठी हेलिओफिजिक्स फ्लाइंट संधी

3. मंगळ शोध कार्यक्रम
4. जेम्स वेब स्पेस टेलिस्कोप प्रोग्राम

Answer:

B

Sol:

• नासा क्यूबसॅट रेडिओ इंटरफेरोमेट्री एक्सपेरिमेंट (क्युरी) मोहीम सुरु करण्याच्या तयारीत आहे, ज्याचा उद्देश सौर रेडिओ लहरींचा शोध घेणे आणि समजून घेणे आहे.

CURIE बदल:

- उद्दिष्ट: सूर्यापासून रेडिओ लहरींच्या उत्पत्तीचा शोध घ्या.
- तंत्र: अंतराळात प्रथम कमी-फ्रिक्वेंसी रेडिओ इंटरफेरोमेट्री वापरते.
- कार्य: रेडिओ तरंगांच्या आगमनाच्या वेळेत त्यांच्या सौर उत्पत्तीचा शोध लावण्यासाठी मिनिटातील फरक ओळखतो.
- वारंवारता श्रेणी: 0.1 ते 19 मेगाहर्ट्झ श्रेणीतील रेडिओ लहरी मोजतात, ज्या पृथ्वीच्या वरच्या वातावरणाद्वारे अवरोधित आहेत.
- महत्त्व: • सौर घटनेची आगाऊ समज.
- भविष्यातील अंतराळ-आधारित रेडिओ खगोलशास्त्राचा मार्ग प्रशस्त करते.

• प्रायोजकत्व: नासाच्या हेलिओफिजिक्स फ्लाइंट अपॉर्च्युनिटीज फॉर रिसर्च अँड टेक्नॉलॉजी (एच-फोर्ट) प्रोग्रामद्वारे प्रायोजित.

Q.5

वीरांगना दुर्गावती व्याघ्र प्रकल्पात कोणता किल्ला आहे?

1. ग्वाल्हेर किल्ला
2. मांडू किल्ला

3. सिंगोरगड किल्ला
4. ओरछा किल्ला

Answer:

C

Sol:

वीरांगना दुर्गावती व्याघ्र प्रकल्पाबद्दल:

- स्थान: सागर, दमोह आणि नरसिंहपूर जिल्हे, मध्य प्रदेश.
- नौरादेही वन्यजीव अभयारण्य आणि दुर्गावती वन्यजीव अभयारण्य.
- व्याघ्र प्रकल्प: मध्य प्रदेशातील सातवा प्रकल्प, गोंडी लोकांची राणी दुर्गावती यांच्या नावावरून.
- नद्या: नर्मदा व यमुना नदी खोऱ्याचा काही भाग.
- किल्ला: राखीव क्षेत्रात असलेला सिंगोरगड किल्ला.
- वनस्पती: कोरडा पानझडी प्रकार.
- वनस्पती: सागवान, साजा, धवरा, बेर, आवळा इ.
- प्राणिजात: • मोठे सस्तन प्राणी: वाघ, बिबट्या, लांडगा, गिधाड, भारतीय कोल्हा, पट्टेदार लांडगा, नीलगाय, चिंकारा, चितळ, सांभर, काळवीट, बार्किंग हरीण, रीसस मकाक.
- पक्षी: पांढरे आणि भारतीय गिधाडे (गंभीरसंकटग्रस्त)

• विकास: वाघांच्या नैसर्गिक हालचालीसाठी पन्ना व्याघ्र प्रकल्प (पीटीआर) आणि दुर्गावती यांना जोडणारा ग्रीन कॉरिडॉर

Q.6

वीरांगना दुर्गावती व्याघ्र प्रकल्प ....येथे आहे.

1. महाराष्ट्र
2. गुजरात
3. राजस्थान
4. मध्य प्रदेश

Answer:

D

Sol:

वीरांगना दुर्गावती व्याघ्र प्रकल्पाबद्दल:

- स्थान: सागर, दमोह आणि नरसिंहपूर जिल्हे, मध्य प्रदेश.
- नौरादेही वन्यजीव अभयारण्य आणि दुर्गावती वन्यजीव अभयारण्य.
- व्याघ्र प्रकल्प: मध्य प्रदेशातील सातवा प्रकल्प, गोंडी लोकांची राणी दुर्गावती यांच्या नावावरून.
- नद्या: नर्मदा व यमुना नदी खोऱ्याचा काही भाग.
- किल्ला: राखीव क्षेत्रात असलेला सिंगोरगड किल्ला.
- वनस्पती: कोरडा पानझडी प्रकार.
- वनस्पती: सागवान, साजा, धवरा, बेर, आवळा इ.
- प्राणिजात: • मोठे सस्तन प्राणी: वाघ, बिबट्या, लांडगा, गिधाड, भारतीय कोल्हा, पट्टेदार लांडगा, नीलगाय, चिंकारा, चितळ, सांभर, काळवीट, बार्किंग हरीण, रीसस मकाक.
- पक्षी: पांढरे आणि भारतीय गिधाडे (गंभीरसंकटग्रस्त)
- विकास: वाघांच्या नैसर्गिक हालचालीसाठी पन्ना व्याघ्र प्रकल्प (पीटीआर) आणि दुर्गावती यांना जोडणारा ग्रीन कॉरिडॉर

Q.7

आर्थिक समावेशन निर्देशांक कोण प्रकाशित करतो?

1. जागतिक बँक
2. भारतीय रिझर्व्ह बँक
3. अर्थ मंत्रालय
4. वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम

Answer:

B

Sol:

FI- इंडेक्स:

- FI- इंडेक्सची किंमत: • मार्च 2024 मध्ये **64.2** वर पोहोचला.
- मार्च 2023 मध्ये **60.1** वरून वाढले.
- वाढीचे घटक: • सर्व उप-निर्देशांकांमध्ये वाढ दिसून आली.
- सुधारणा प्रामुख्याने वापराच्या परिमाणामुळे होते, जे आर्थिक समावेशन सखोलतेचे संकेत देते.
- पॅरामीटर्स: • तीन विस्तृत पॅरामीटर्सचा समावेश आहे: • प्रवेश (35%)
- उपयोग (45%)
- गुणवत्ता (20%)
- प्रत्येक पॅरामीटरमध्ये एकाधिक सूचकांवर आधारित विविध परिमाणे असतात.
- संकल्पना: • ऑगस्ट 2021 मध्ये सादर केले.
- बँकिंग, गुंतवणूक, विमा, टपाल आणि पेन्शन क्षेत्रांचा समावेश असलेला सर्वसमावेशक निर्देशांक म्हणून डिझाइन करण्यात आला आहे
- वैशिष्ट्ये: • सुलभता, उपलब्धता आणि सेवांच्या वापरास प्रतिसाद.
- गुणवत्तेचे मापदंड आर्थिक साक्षरता, ग्राहक संरक्षण आणि सेवा असमानता आणि कमतरता विशिष्टपणे पकडतात

Q.8

खालीलपैकी कोणता FI-इंडेक्स पॅरामीटर्सचा घटक नाही?

1. कार्यक्षमता
2. प्रवेश
3. वापर
4. गुणवत्ता

Answer:

A

Sol:

FI- इंडेक्स:

• **FI- इंडेक्सची किंमत:** • मार्च 2024 मध्ये **64.2** वर पोहोचला.

• मार्च 2023 मध्ये **60.1** वरून वाढले.

• वाढीचे घटक: • सर्व उप-निर्देशांकांमध्ये वाढ दिसून आली.

• सुधारणा प्रामुख्याने वापराच्या परिमाणामुळे होते, जे आर्थिक समावेशन सखोलतेचे संकेत देते.

• पॅरामीटर्स: • तीन विस्तृत पॅरामीटर्सचा समावेश आहे: • प्रवेश (35%)

• उपयोग (45%)

• गुणवत्ता (20%)

• प्रत्येक पॅरामीटरमध्ये एकाधिक सूचकांवर आधारित विविध परिमाणे असतात.

• संकल्पना: • ऑगस्ट 2021 मध्ये सादर केले.

• बँकिंग, गुंतवणूक, विमा, टपाल आणि पेन्शन क्षेत्रांचा समावेश असलेला सर्वसमावेशक निर्देशांक म्हणून डिझाइन करण्यात आला आहे

• वैशिष्ट्ये: • सुलभता, उपलब्धता आणि सेवांच्या वापरास प्रतिसाद.

• गुणवत्तेचे मापदंड आर्थिक साक्षरता, ग्राहक संरक्षण आणि सेवा असमानता आणि कमतरता विशिष्टपणे पकडतात

Q.9

PM-STIAC अंतर्गत किती राष्ट्रीय मोहिमा आहेत?

1. 6
2. 7
3. 8
4. 9

Answer:

D

Sol:

PM-STIAC बदल:

• परिषदेची भूमिका: • पीएम-एसटीआयएसी ही भारत सरकारच्या प्रधान वैज्ञानिक सल्लागार (ओ/ओपी पीएसए) कार्यालयास समर्थन देणारी एक व्यापक परिषद आहे.

• विशिष्ट विज्ञान आणि तंत्रज्ञान डोमेनचे मूल्यांकन, आव्हाने समजून घेणे आणि हस्तक्षेप तयार करणे सुलभ करते.

• भविष्यकालीन आराखडा तयार करतो आणि त्यानुसार पंतप्रधानांना सल्ला देतो.

• संबंधित विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग, एजन्सी आणि इतर सरकारी मंत्रालयांद्वारे हस्तक्षेपांच्या अंमलबजावणीवर देखरेख ठेवते.

• पीएम-एसटीआयएसी अंतर्गत '9 राष्ट्रीय मिशन': • नैसर्गिक भाषेचे भाषांतर

• क्वांटम फ्रंटियर

• आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स

• राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरण

• इलेक्ट्रिक वाहने

• मानवी आरोग्यासाठी जैवविज्ञान

• कचऱ्यापासून संपत्तीपर्यंत

• खोल समुद्राचा शोध

• AGNii

- **PSA** कार्यालयाचा उपक्रम: • सिटी रिसर्च क्लस्टर
- आय-स्टेम (भारतीय विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि अभियांत्रिकी सुविधा नकाशा)
- ब्रह्मपुत्रा नदी प्रणाली
- ऊर्जा सुरक्षा
- भारतातील संशोधन आणि विकास
- जल जीवन मिशन
- अंतराळ सुधारणा

Q.10

पंतप्रधानांच्या विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि नवोपक्रम सल्लागार परिषदेची (PM-STIAC) मुख्य भूमिका काय आहे?

1. स्वतंत्रपणे वैज्ञानिक संशोधन करणे
2. प्रमुख वैज्ञानिक सल्लागार (O/o PSA) च्या कार्यालयास समर्थन देणे
3. तांत्रिक स्टार्टअप्सना निधी देणे
4. भारतातील सर्व शैक्षणिक संस्थांवर देखरेख करणे

Answer:

B

Sol:

PM-STIAC बदल:

- परिषदेची भूमिका: • पीएम-एसटीआयएसी ही भारत सरकारच्या प्रधान वैज्ञानिक सल्लागार (ओ/ओपी पीएसए) कार्यालयास समर्थन देणारी एक व्यापक परिषद आहे.
- विशिष्ट विज्ञान आणि तंत्रज्ञान डोमेनचे मूल्यांकन, आव्हाने समजून घेणे आणि हस्तक्षेप तयार करणे सुलभ करते.
- भविष्यकालीन आराखडा तयार करतो आणि

त्यानुसार पंतप्रधानांना सल्ला देतो.

- संबंधित विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग, एजन्सी आणि इतर सरकारी मंत्रालयांद्वारे हस्तक्षेपांच्या अंमलबजावणीवर देखरेख ठेवते.

- पीएम-एसटीआयएसी अंतर्गत '9 राष्ट्रीय मिशन': • नैसर्गिक भाषेचे भाषांतर
- क्वांटम फ्रंटियर
- आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स
- राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरण
- इलेक्ट्रिक वाहने
- मानवी आरोग्यासाठी जैवविज्ञान
- कचऱ्यापासून संपत्तीपर्यंत
- खोल समुद्राचा शोध
- AGNIi

- **PSA** कार्यालयाचा उपक्रम: • सिटी रिसर्च क्लस्टर
- आय-स्टेम (भारतीय विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि अभियांत्रिकी सुविधा नकाशा)
- ब्रह्मपुत्रा नदी प्रणाली
- ऊर्जा सुरक्षा
- भारतातील संशोधन आणि विकास
- जल जीवन मिशन
- अंतराळ सुधारणा

Q.11

बोरहोल जिओफिजिक्स रिसर्च लॅबोरेटरी (BGRL) कोठे आहे?

1. जुन्नर
2. हिंगोली
3. कराड
4. धुळे

Answer:

C

Sol:

वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंगबद्दल:

• वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंग - विहंगावलोकन: • वैज्ञानिक खोल-ड्रिलिंगमध्ये पृथ्वीच्या कवचाच्या खोल भागांचा अभ्यास आणि विश्लेषण करण्यासाठी रणनीतिकदृष्ट्या बोअरहोल खोदणे समाविष्ट आहे.

• संधी: भूकंप, ग्रहाचा इतिहास, खडकांचे प्रकार, ऊर्जा संसाधने, जीवन स्वरूप, हवामान बदलाचे नमुने आणि जीवनाची उत्क्रांती यांचा अभ्यास करण्यास अनुमती देते.

• बोरहोल भूभौतिकी संशोधन प्रयोगशाळा (बीजीआरएल): • ठिकाण: कराड, महाराष्ट्र.

• आदेश: भारताचा एकमेव वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंग कार्यक्रम कार्यान्वित करा.

• उद्दिष्ट: कोयना-वारणा प्रदेशात जलाशयामुळे निर्माण झालेल्या भूकंपाचा अभ्यास करण्यासाठी 6 किमी खोलीपर्यंत ड्रिल करणे

• कोयना-वारणा परिसर: • इतिहास: 1962 मध्ये कोयना धरण बंद झाल्यापासून वारंवार भूकंप होत आहेत.

• पायलट बोअरहोल: 3 किमी खोलीपर्यंत पूर्ण केले.

• डीप-ड्रिलिंगचे फायदे: • भूकंपाचा अभ्यास

• भूवैज्ञानिक वेधशाळा

• ज्ञान विस्तार

• टेक्नॉलॉजिकल इनोव्हेशन

• निष्कर्ष : वैज्ञानिक प्रगती : कोयना डीप ड्रिलिंग मुळे भारतात भविष्यातील डीप ड्रिलिंग प्रयोगांचा पाया रचला जात आहे, शैक्षणिक ज्ञान आणि तांत्रिक क्षमता ंचा विस्तार होत आहे

Q.12

कोयना-वारणा विभागातील खोल खोदकामाचे उद्दिष्ट काय आहे?

1. 2 किमी
2. 4 किमी
3. 6 किमी
4. 8 किमी

Answer:

C

Sol:

वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंगबद्दल:

• वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंग - विहंगावलोकन: • वैज्ञानिक खोल-ड्रिलिंगमध्ये पृथ्वीच्या कवचाच्या खोल भागांचा अभ्यास आणि विश्लेषण करण्यासाठी रणनीतिकदृष्ट्या बोअरहोल खोदणे समाविष्ट आहे.

• संधी: भूकंप, ग्रहाचा इतिहास, खडकांचे प्रकार, ऊर्जा संसाधने, जीवन स्वरूप, हवामान बदलाचे नमुने आणि जीवनाची उत्क्रांती यांचा अभ्यास करण्यास अनुमती देते.

• बोरहोल भूभौतिकी संशोधन प्रयोगशाळा (बीजीआरएल): • ठिकाण: कराड, महाराष्ट्र.

• आदेश: भारताचा एकमेव वैज्ञानिक डीप-ड्रिलिंग कार्यक्रम कार्यान्वित करा.

• उद्दिष्ट: कोयना-वारणा प्रदेशात जलाशयामुळे निर्माण झालेल्या भूकंपाचा अभ्यास करण्यासाठी 6 किमी खोलीपर्यंत ड्रिल करणे

• कोयना-वारणा परिसर: • इतिहास: 1962 मध्ये कोयना धरण बंद झाल्यापासून वारंवार भूकंप होत आहेत.

• पायलट बोअरहोल: 3 किमी खोलीपर्यंत पूर्ण केले.

• डीप-ड्रिलिंगचे फायदे: • भूकंपाचा अभ्यास

• भूवैज्ञानिक वेधशाळा

• ज्ञान विस्तार

• टेक्नॉलॉजिकल इनोव्हेशन

• निष्कर्ष : वैज्ञानिक प्रगती : कोयना डीप ड्रिलिंग मुळे भारतात भविष्यातील डीप ड्रिलिंग प्रयोगांचा पाया

रचला जात आहे, शैक्षणिक ज्ञान आणि तांत्रिक क्षमता
ंचा विस्तार होत आहे

Q.13

अमरावती विभागात जानेवारी ते जून 2024 मध्ये
कोणत्या जिल्ह्यात सर्वाधिक शेतकरी आत्महत्या
झाल्या?

1. यवतमाळ
2. बुलडाणा
3. अकोला
4. अमरावती

Answer:

D

Sol:

• अमरावती विभागीय आयुक्तालयाने तयार केलेल्या
अहवालानुसार 2024 मध्ये जानेवारी ते जून या
कालावधीत विभागात एकूण 557 शेतकऱ्यांनी
आत्महत्या केल्या.

महत्वाचे मुद्दे:

- शेतकऱ्यांना आत्महत्येकडे वळवणारी प्रमुख कारणे:
- पिकांचे नुकसान,
- पुरेशा पावसाची कमतरता,
- विद्यमान कर्जाचा बोजा आणि
- वेळेवर कृषी कर्ज न मिळणे

• अमरावती विभागात आत्महत्या: • जिल्हानुसार
आत्महत्यांची संख्या: • अमरावती: 170

- यवतमाळ: 150
- बुलडाणा: 111
- अकोला: 92
- वाशीम: 34

Q.14

वसंतराव नाईक शेतकरी स्वावलंबी मिशन (VNSSM)
मध्ये महाराष्ट्रातील किती जिल्हे समाविष्ट आहेत?

1. १२
2. १४
3. १८
4. २०

Answer:

B

Sol:

• अमरावती विभागीय आयुक्तालयाने तयार केलेल्या
अहवालानुसार 2024 मध्ये जानेवारी ते जून या
कालावधीत विभागात एकूण 557 शेतकऱ्यांनी
आत्महत्या केल्या.

VNSSM बदल:

- उद्दिष्ट: शेतकऱ्यांना मदत करणे आणि शाश्वत
शेतीला प्रोत्साहन देऊन आत्महत्या कमी करणे हे या
मिशनचे उद्दीष्ट आहे.
- कव्हेरेज: महाराष्ट्रातील 14 जिल्ह्यांत लागू.
- प्रमुख उपक्रम: • नवीन पीक कर्ज: सर्व शेतकऱ्यांना
नवीन पीक कर्ज देण्याचा प्रस्ताव.
- इन्कम सपोर्ट: विविध सरकारी योजनांच्या
माध्यमातून उत्पन्नवाढीवर भर दिला जातो.
- शिक्षण आणि वैद्यकीय खर्च: मुलांच्या शिक्षणास
समर्थन देते आणि कुटुंबातील सदस्यांसाठी वैद्यकीय
खर्च कव्हर करते

• आव्हाने पिकांचे नुकसान, अपुरा पाऊस, कर्जाचा
बोजा आणि वेळेवर कर्ज न मिळाल्याने आत्महत्यांचे
वाढते प्रमाण.

• शासनाचे प्रयत्न: या समस्या सोडविण्यासाठी
स्थानिक प्रशासन ग्रामपंचायत स्तरावर शेतकऱ्यांशी
संवाद साधते

Q.15

कोणत्या कायद्यामुळे मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA) ची स्थापना झाली?

1. मुंबई महानगर विकास अधिनियम, 1974
2. मुंबई नागरी नियोजन अधिनियम, 1975
3. महाराष्ट्र विकास अधिनियम, 1974
4. मुंबई पायाभूत सुविधा विकास कायदा, 1975

Answer:

A

Sol:

• मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने (एमएमआरडीए) रायगड आणि पालघर जिल्ह्यातील 600 हून अधिक गावांसाठी नियोजन एजन्सी म्हणून नियुक्ती केली आहे.

MMRDA बदल

• स्थापना आणि उद्देश: • मुंबई महानगर विकास कायदा 1974 नुसार 26 जानेवारी 1975 रोजी एमएमआरडीएची स्थापना करण्यात आली.

• दीर्घकालीन नियोजन, नवीन विकास केंद्रांना प्रोत्साहन, धोरणात्मक प्रकल्पांची अंमलबजावणी आणि मुंबई महानगर प्रदेशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी अर्थसहाय्य

• पायाभूत सुविधा प्रकल्प : मेट्रो मार्ग, बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारक आणि मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक (एमटीएचएल) यासह अनेक महत्वाच्या प्रकल्पांमध्ये एमएमआरडीएचा सहभाग आहे

• भौगोलिक कव्हेरेज: • एमएमआरडीए महाराष्ट्र राज्यात 6328 चौरस किलोमीटर क्षेत्रात कार्यरत आहे.

• यामध्ये मुंबई शहर, मुंबई उपनगर, ठाणे, पालघर (आंशिक) आणि रायगड (आंशिक) या जिल्ह्यांचा समावेश आहे

Q.1

खालीलपैकी कोणता देश BIMSTEC चा सदस्य नाही?

1. बांगलादेश
2. भूतान
3. मालदीव
4. थायलंड

Answer:

C

Sol:

बिम्सटेक बदल:

• स्थापना: बिम्सटेकची स्थापना 6 जून 1997 रोजी बँकॉक घोषणेद्वारे झाली.

• सदस्य देश: बांगलादेश, भूतान, भारत, म्यानमार, नेपाळ, श्रीलंका आणि थायलंड हे बिम्सटेकचे सदस्य देश आहेत.

• उद्दिष्ट: बिम्सटेकचे प्राथमिक उद्दिष्ट प्रादेशिक सहकार्याला चालना देणे आणि परस्पर हिताच्या क्षेत्रातील विशिष्ट प्रकल्पांची ओळख आणि अंमलबजावणीद्वारे जलद आर्थिक विकासासाठी अनुकूल वातावरण तयार करणे आहे.

• सहकार्याची क्षेत्रे: बिम्सटेकने 14 क्षेत्रांवर लक्ष केंद्रित केले आहे, यासह • व्यापार आणि गुंतवणूक,

• तंत्रज्ञान

• ऊर्जा

• वाहतूक,

• पर्यटन,

• मत्स्यव्यवसाय,

• कृषि

• सार्वजनिक आरोग्य,

• दारिद्र्य निर्मूलन,

• दहशतवाद विरोधी आणि आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगारी,

• पर्यावरण व आपत्ती व्यवस्थापन,

• लोकांशी संपर्क,

- सांस्कृतिक सहकार्य, आणि
- हवामान बदल[संपादन]।

• सचिवालय: बिमस्टेक सचिवालय बांगलादेशातील ढाका येथे आहे. याची स्थापना 2014 मध्ये झाली.

Q.2

BIMSTEC सचिवालय कोठे आहे?

1. नवी दिल्ली
2. बँकॉक
3. कोलंबो
4. ढाका

Answer:

D

Sol:

बिमस्टेक बददल:

- स्थापना: बिमस्टेकची स्थापना 6 जून 1997 रोजी बँकॉक घोषणेद्वारे झाली.
- सदस्य देश: बांगलादेश, भूतान, भारत, म्यानमार, नेपाळ, श्रीलंका आणि थायलंड हे बिमस्टेकचे सदस्य देश आहेत.
- उद्दिष्ट: बिमस्टेकचे प्राथमिक उद्दिष्ट प्रादेशिक सहकार्याला चालना देणे आणि परस्पर हिताच्या क्षेत्रातील विशिष्ट प्रकल्पांची ओळख आणि अंमलबजावणीद्वारे जलद आर्थिक विकासासाठी अनुकूल वातावरण तयार करणे आहे.
- सहकार्याची क्षेत्रे: बिमस्टेकने 14 क्षेत्रांवर लक्ष केंद्रित केले आहे, यासह • व्यापार आणि गुंतवणूक,
- तंत्रज्ञान
- ऊर्जा
- वाहतूक,
- पर्यटन,
- मत्स्यव्यवसाय,

- कृषि
- सार्वजनिक आरोग्य,
- दारिद्र्य निर्मूलन,
- दहशतवाद विरोधी आणि आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगारी,
- पर्यावरण व आपत्ती व्यवस्थापन,
- लोकांशी संपर्क,
- सांस्कृतिक सहकार्य, आणि
- हवामान बदल[संपादन]।

• सचिवालय: बिमस्टेक सचिवालय बांगलादेशातील ढाका येथे आहे. याची स्थापना 2014 मध्ये झाली.

Q.3

2004 मध्ये कोणत्या भाषेला अभिजात भाषा म्हणून घोषित करण्यात आले?

1. संस्कृत
2. तेलुगु
3. तमिळ
4. कन्नड

Answer:

C

Sol:

अभिजात भाषेच्या दर्जाबददल:

- शास्त्रीय भाषेच्या घोषणेसाठी निकष: • प्राचीनता: 1500-2000 वर्षांहून अधिक काळाच्या सुरुवातीच्या ग्रंथांतील/नोंदवलेल्या इतिहासातील उच्च प्राचीनता.
- साहित्य: भाषकांच्या पिढ्यांनी मौल्यवान वारसा मानला जाणारा प्राचीन साहित्याचा किंवा ग्रंथांचा समूह.
- मौलिकता: वाङ्मयपरंपरा मौलिक असावी आणि दुसर् या भाषिक समुदायाकडून उधार घेऊ नये.
- वैशिष्ट्ये: • भाषा आणि साहित्य हे आधुनिक स्वरूपापेक्षा वेगळे असले पाहिजे.

• अभिजात भाषा आणि तिची नंतरची रूपे किंवा तिची शाखा यांच्यात विसंगती असू शकते

• अभिजात भाषेच्या स्थितीचे फायदे : • पुरस्कार: शास्त्रीय भाषांतील नामवंत अभ्यासकांसाठी दोन प्रमुख वार्षिक आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार.

• सेंटर ऑफ एक्सलन्स: शास्त्रीय भाषेच्या अभ्यासासाठी सेंटर ऑफ एक्सलन्स ची स्थापना केली जाते.

• शैक्षणिक सहाय्य: विद्यापीठ अनुदान आयोगाला विनंती आहे की, ज्या भाषांना अभिजात दर्जा मिळतो त्यांच्यासाठी केंद्रीय विद्यापीठांमध्ये ठराविक संख्येने व्यावसायिक जागा निर्माण कराव्यात.

• भारतातील अभिजात भाषा: • तमिळ: 2004 मध्ये घोषित.

• संस्कृत: 2005 मध्ये घोषित.

• तेलुगू: 2008 मध्ये घोषित.

• कन्नड: 2008 मध्ये घोषित.

• मल्याळम: 2013 मध्ये घोषित.

• ओडिया: 2014 मध्ये जाहीर केले

Q.4

खालीलपैकी कोणत्या भाषेला 2014 मध्ये अभिजात भाषा म्हणून घोषित करण्यात आले?

1. कन्नड
2. मल्याळम
3. तेलुगू
4. ओडिया

Answer:

D

Sol:

अभिजात भाषेच्या दर्जाबद्दल:

• शास्त्रीय भाषेच्या घोषणेसाठी निकष: • प्राचीनता: 1500-2000 वर्षांहून अधिक काळाच्या सुरुवातीच्या ग्रंथांतील/नोंदवलेल्या इतिहासातील उच्च प्राचीनता.

• साहित्य: भाषकांच्या पिढ्यांनी मौल्यवान वारसा मानला जाणारा प्राचीन साहित्याचा किंवा ग्रंथांचा समूह.

• मौलिकता: वाङ्मयपरंपरा मौलिक असावी आणि दुसर् या भाषिक समुदायाकडून उधार घेऊ नये.

• वैशिष्ट्ये: • भाषा आणि साहित्य हे आधुनिक स्वरूपापेक्षा वेगळे असले पाहिजे.

• अभिजात भाषा आणि तिची नंतरची रूपे किंवा तिची शाखा यांच्यात विसंगती असू शकते

• अभिजात भाषेच्या स्थितीचे फायदे : • पुरस्कार: शास्त्रीय भाषांतील नामवंत अभ्यासकांसाठी दोन प्रमुख वार्षिक आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार.

• सेंटर ऑफ एक्सलन्स: शास्त्रीय भाषेच्या अभ्यासासाठी सेंटर ऑफ एक्सलन्स ची स्थापना केली जाते.

• शैक्षणिक सहाय्य: विद्यापीठ अनुदान आयोगाला विनंती आहे की, ज्या भाषांना अभिजात दर्जा मिळतो त्यांच्यासाठी केंद्रीय विद्यापीठांमध्ये ठराविक संख्येने व्यावसायिक जागा निर्माण कराव्यात.

• भारतातील अभिजात भाषा: • तमिळ: 2004 मध्ये घोषित.

• संस्कृत: 2005 मध्ये घोषित.

• तेलुगू: 2008 मध्ये घोषित.

• कन्नड: 2008 मध्ये घोषित.

• मल्याळम: 2013 मध्ये घोषित.

• ओडिया: 2014 मध्ये जाहीर केले

Q.5

जागतिक लोकसंख्या दिवस दरवर्षी केव्हा साजरा केला जातो?

1. जुलै ०७
2. 11 जुलै
3. १२ जुलै
4. जुलै १८

Answer:

B

Sol:

जागतिक लोकसंख्या दिनाबदल:

- निरीक्षण दिनांक: दरवर्षी 11 जुलै रोजी साजरा केला जातो.
- उद्देश: अतिलोकसंख्येचे परिणाम आणि कुटुंब नियोजन, स्त्री-पुरुष समानता, दारिद्र्य, माता आरोग्य आणि मानवी हक्कांचे महत्त्व यासह जागतिक लोकसंख्येच्या समस्यांबद्दल जागरूकता वाढविणे.
- इतिहास: • युनायटेड नेशन्स डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅमने (यूएनडीपी) 1989 मध्ये स्थापना केली.
- 11 जुलै 1989 रोजी जगाची लोकसंख्या सुमारे पाच अब्जांवर पोहोचली तेव्हा 'फाइव्ह बिलियन डे'ने निर्माण केलेल्या आवडीने प्रेरित होऊन.

- 2024 ची थीम: कोणालाही मागे ठेवू नका; सगळ्यांची गणना करा.
- संयुक्त राष्ट्रांच्या आकडेवारीनुसार 15 नोव्हेंबर 2022 रोजी जगाची लोकसंख्या 8 अब्जांवर पोहोचली.

Q.6

2024 मध्ये जागतिक लोकसंख्या दिनाची थीम काय आहे?

1. शाश्वत लोकसंख्या वाढ
2. कोणालाही मागे सोडू नका; प्रत्येकाची गणना करा
3. महिला आणि मुलींचे सक्षमीकरण
4. लोकसंख्या आणि हवामान बदल

Answer:

D

Sol:

जागतिक लोकसंख्या दिनाबदल:

- निरीक्षण दिनांक: दरवर्षी 11 जुलै रोजी साजरा केला जातो.
- उद्देश: अतिलोकसंख्येचे परिणाम आणि कुटुंब नियोजन, स्त्री-पुरुष समानता, दारिद्र्य, माता आरोग्य आणि मानवी हक्कांचे महत्त्व यासह जागतिक लोकसंख्येच्या समस्यांबद्दल जागरूकता वाढविणे.
- इतिहास: • युनायटेड नेशन्स डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅमने (यूएनडीपी) 1989 मध्ये स्थापना केली.
- 11 जुलै 1989 रोजी जगाची लोकसंख्या सुमारे पाच अब्जांवर पोहोचली तेव्हा 'फाइव्ह बिलियन डे'ने निर्माण केलेल्या आवडीने प्रेरित होऊन.
- 2024 ची थीम: कोणालाही मागे ठेवू नका; सगळ्यांची गणना करा.
- संयुक्त राष्ट्रांच्या आकडेवारीनुसार 15 नोव्हेंबर 2022 रोजी जगाची लोकसंख्या 8 अब्जांवर पोहोचली.

Q.7

GAINS 2024 योजनेचा मुख्य उद्देश काय आहे?

1. जहाजाची उत्पादन क्षमता वाढवणे
2. नौदल कर्मचारी प्रशिक्षण वाढवणे
3. संरक्षण उपकरणांची निर्यात वाढवणे
4. शिपयार्डशी संबंधित समस्यांवर उपाय शोधणे आणि स्टार्टअप्सद्वारे तंत्रज्ञान विकासाला चालना देणे

Answer:

D

Sol:

- रक्षा राज्यमंत्र्यांनी नुकतीच कोलकाता येथे गार्डन रीच शिपबिल्डर्स अँड इंजिनीअर्स लिमिटेड (जीआरएसई) द्वारे "जीआरएसई एक्सलरेटेड इनोव्हेशन न्यूटिंग स्कीम (गेन्स 2024)" सुरु केली योजनेबद्दल:
- उद्दिष्ट: शिपयार्डशी संबंधित समस्यांवर उपाय शोधणे आणि स्टार्टअपद्वारे तंत्रज्ञान विकासास प्रोत्साहन देणे.
- फोकस: एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सला तांत्रिक प्रगतीसाठी नाविन्यपूर्ण उपाय विकसित करण्यासाठी प्रोत्साहित करते.
- संरक्षणावरील परिणाम: तांत्रिक प्रगतीसह सशस्त्र दलांची ताकद आणि सागरी सुरक्षा वाढविण्याचे उद्दिष्ट आहे.
- राष्ट्रीय योजना: जीआरएसईच्या तांत्रिक गरजांसाठी नाविन्यपूर्ण उपाय विकसित करण्यासाठी एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सला लक्ष्य करते.
- इंडस्ट्री फोकस: जहाज डिझाइन आणि बांधकाम उद्योगातील आव्हानांचा सामना करण्यासाठी एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सचा फायदा घेतो.
- धोरणांशी सुसंगतता: भारत सरकारच्या 'मेक इन इंडिया' आणि 'स्टार्ट अप इंडिया' धोरणांना पाठिंबा देतो.
- ध्येय: जहाज बांधणी क्षेत्रात आत्मनिर्भरता (स्वावलंबन) साध्य करणे

Q.8

"GRSE ऍक्सलरेटेड इनोव्हेशन पोषण योजना (GAINS 2024)" कोणत्या शहरात सुरु करण्यात आली आहे?

1. मुंबई
2. कोची
3. कोलकाता
4. चेन्नई

Answer:

C

Sol:

- रक्षा राज्यमंत्र्यांनी नुकतीच कोलकाता येथे गार्डन रीच शिपबिल्डर्स अँड इंजिनीअर्स लिमिटेड (जीआरएसई) द्वारे "जीआरएसई एक्सलरेटेड इनोव्हेशन न्यूटिंग स्कीम (गेन्स 2024)" सुरु केली योजनेबद्दल:
- उद्दिष्ट: शिपयार्डशी संबंधित समस्यांवर उपाय शोधणे आणि स्टार्टअपद्वारे तंत्रज्ञान विकासास प्रोत्साहन देणे.
- फोकस: एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सला तांत्रिक प्रगतीसाठी नाविन्यपूर्ण उपाय विकसित करण्यासाठी प्रोत्साहित करते.
- संरक्षणावरील परिणाम: तांत्रिक प्रगतीसह सशस्त्र दलांची ताकद आणि सागरी सुरक्षा वाढविण्याचे उद्दिष्ट आहे.
- राष्ट्रीय योजना: जीआरएसईच्या तांत्रिक गरजांसाठी नाविन्यपूर्ण उपाय विकसित करण्यासाठी एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सला लक्ष्य करते.
- इंडस्ट्री फोकस: जहाज डिझाइन आणि बांधकाम उद्योगातील आव्हानांचा सामना करण्यासाठी एमएसएमई आणि स्टार्ट-अप्सचा फायदा घेतो.
- धोरणांशी सुसंगतता: भारत सरकारच्या 'मेक इन इंडिया' आणि 'स्टार्ट अप इंडिया' धोरणांना पाठिंबा देतो.
- ध्येय: जहाज बांधणी क्षेत्रात आत्मनिर्भरता (स्वावलंबन) साध्य करणे

Q.9

राष्ट्रीय गोपाल रत्न पुरस्कार कोणत्या मिशन अंतर्गत दिला जातो?

1. राष्ट्रीय गोकुळ मिशन (RGM)
2. राष्ट्रीय कृषी विकास योजना (RKVY)
3. राष्ट्रीय दुग्ध योजना (NDP)
4. श्वेतक्रांती मोहीम

Answer:

A

Sol:

• **2024** च्या राष्ट्रीय गोपालरत्न पुरस्कारासाठी नामांकने 15 जुलैपासून सुरु होतील

2024 चा राष्ट्रीय गोपाल रत्न पुरस्काराबद्दल:

• राष्ट्रीय गोकुळ मिशन (आरजीएम) अंतर्गत पुरस्कार
• **2021** पासून: मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्ध व्यवसाय मंत्रालयांतर्गत पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभागामार्फत दरवर्षी प्रदान केला जातो.

• उद्दिष्ट: दूध उत्पादक शेतकरी, दुग्ध सहकारी संस्था/एमपीसी /एफपीओ आणि कृत्रिम गर्भाधान तंत्रज्ञ (एआयटी) यांना प्रोत्साहन देणे

• पुरस्कार श्रेणी: • देशी जनावरे/म्हशीच्या जातींचे संगोपन करणारा सर्वोत्कृष्ट दुग्धउत्पादक शेतकरी.

• बेस्ट डेअरी कोऑपरेटिव्ह सोसायटी (डीसीएस)/मिल्क प्रोड्युसर कंपनी (एमपीसी)/डेअरी फार्मर प्रोड्युसर ऑर्गनायझेशन (एफपीओ).

• सर्वोत्कृष्ट कृत्रिम गर्भाधान तंत्रज्ञ (एआयटी).

• विशेष पुरस्कार: पूर्वोत्तर क्षेत्र (एनईआर) राज्यांसाठी एनईआरमधील दुग्ध विकास उपक्रमांना प्रोत्साहन आणि चालना देण्यासाठी सुरु करण्यात आला.

Q.10

राष्ट्रीय गोपाल रत्न पुरस्कारावर कोणते मंत्रालय देखरेख करते?

1. कृषी आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालय
2. ग्रामीण विकास मंत्रालय
3. मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय मंत्रालय
4. पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालय

Answer:

B

Sol:

• **2024** च्या राष्ट्रीय गोपालरत्न पुरस्कारासाठी नामांकने 15 जुलैपासून सुरु होतील

2024 चा राष्ट्रीय गोपाल रत्न पुरस्काराबद्दल:

• राष्ट्रीय गोकुळ मिशन (आरजीएम) अंतर्गत पुरस्कार
• **2021** पासून: मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्ध व्यवसाय मंत्रालयांतर्गत पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभागामार्फत दरवर्षी प्रदान केला जातो.

• उद्दिष्ट: दूध उत्पादक शेतकरी, दुग्ध सहकारी संस्था/एमपीसी /एफपीओ आणि कृत्रिम गर्भाधान तंत्रज्ञ (एआयटी) यांना प्रोत्साहन देणे

• पुरस्कार श्रेणी: • देशी जनावरे/म्हशीच्या जातींचे संगोपन करणारा सर्वोत्कृष्ट दुग्धउत्पादक शेतकरी.

• बेस्ट डेअरी कोऑपरेटिव्ह सोसायटी (डीसीएस)/मिल्क प्रोड्युसर कंपनी (एमपीसी)/डेअरी फार्मर प्रोड्युसर ऑर्गनायझेशन (एफपीओ).

• सर्वोत्कृष्ट कृत्रिम गर्भाधान तंत्रज्ञ (एआयटी).

• विशेष पुरस्कार: पूर्वोत्तर क्षेत्र (एनईआर) राज्यांसाठी एनईआरमधील दुग्ध विकास उपक्रमांना प्रोत्साहन आणि चालना देण्यासाठी सुरु करण्यात आला.

Q.11

महाराष्ट्र विशेष सार्वजनिक सुरक्षा विधेयक, **2024** अंतर्गत गुन्हेगारांना कमाल कारावासाची शिक्षा किती आहे?

1. एक वर्ष
2. दोन वर्षे
3. तीन वर्षे
4. पाच वर्षे

Answer:

C

Sol:

महाराष्ट्र विशेष सार्वजनिक सुरक्षा विधेयक, 2024:

- उद्दिष्ट: शहरांमध्ये कार्यरत असलेल्या त्यांच्या फ्रंटल संघटनांना लक्ष्य करून शहरी नक्षलवादाचा प्रसार रोखण्याचा या विधेयकाचा हेतू आहे.
- बेकायदेशीर क्रियाकलाप: यात बेकायदेशीर संघटनेची व्याख्या अशी केली जाते जी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे बेकायदेशीर क्रियाकलापांमध्ये गुंतलेली किंवा समर्थन करते.
- दोषींना तीन वर्षांपर्यंत तुरुंगवास आणि तीन लाख रुपयांपर्यंत दंड होऊ शकतो.
- सल्लागार मंडळ: संघटनांना 'अर्बन नक्षलवादी' म्हणून घोषित करण्यासाठी राज्य सरकार सल्लागार मंडळाची स्थापना करणार आहे.
- शोध आणि जप्ती: बेकायदा कारवायांशी संबंधित साहित्य तपासण्यासाठी पोलिस आवारात प्रवेश करू शकतात आणि असे साहित्य जप्त करू शकतात

Q.12

ठाण्यातील प्राणीसंग्रहालयाच्या बांधकामासाठी कोणती कायदेशीर पूर्तता आवश्यक आहे?

1. वन संवर्धन कायदा, 1980 चे पालन
2. वन्यजीव संरक्षण कायदा, 1972 चे पालन
3. पर्यावरण संरक्षण कायदा, 1986 चे पालन
4. वरीलपैकी काहीही नाही

Answer:

B

Sol:

• हाँगकाँग आणि सिंगापूरच्या तुलनेत आंतरराष्ट्रीय मानकांची पूर्तता करण्यासाठी ठाण्यात नवीन अत्याधुनिक प्राणिसंग्रहालयाची योजना आखण्यात आली आहे.

• पर्यावरणप्रक प्राणिसंग्रहालयाचे उद्दिष्ट मुंबई महानगर प्रदेशातून (एमएमआर) दीड ते दोन कोटी पर्यटकांना आकर्षित करण्याचे असून येत्या तीन वर्षांत हे काम पूर्ण होण्याची अपेक्षा आहे महत्वाचे मुद्दे:

• स्थळ: संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानाजवळ प्राणिसंग्रहालय उभारण्यात येणार असून, त्यातून नैसर्गिक वातावरण उपलब्ध होणार आहे.

• सहकार्य: ठाणे महापालिका आणि वन विभागातर्फे प्राणिसंग्रहालय क्षेत्राचे सीमांकन करण्यासाठी संयुक्त सर्वेक्षण करण्यात येणार आहे.

• डिझाईन: • प्राणिसंग्रहालयाच्या बहुतांश भागात बांबूचे जंगल असेल, ज्यात प्राणी आणि पक्ष्यांसाठी कमीत कमी सुरक्षा कवच असेल.

• वनविभागाच्या निकषांचे पालन करण्यासाठी लाकडाच्या वापरावर भर देण्यात येणार आहे. याशिवाय खास फुलपाखरू उद्यानाची ही योजना आहे

• कायदेशीर आवश्यकतांचे पालन: • केंद्रीय प्राणिसंग्रहालय प्राधिकरण (सीझेडए), पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालय (एमओईएफसीसी) आणि राज्य वन्यजीव विभागांसह संबंधित प्राधिकरणांकडून आवश्यक परवानग्या आणि परवानग्या आवश्यक आहेत.

• वन्यजीव संरक्षण कायदा, 1972 आणि सीझेडएने निर्धारित केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन सुनिश्चित करा.

Q.13

विदर्भातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये सुरू करण्यात आलेल्या 'डायरिया थांबवा' मोहिमेचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

1. अतिसारामुळे प्रौढ मृत्यूचे प्रमाण कमी करा
2. अतिसारामुळे होणारे बालमृत्यू शून्य
3. प्रौढ स्वच्छता पद्धतींना प्रोत्साहन द्या
4. लसींचे वितरण वाढवा

Answer:

B

Sol:

• अतिसारामुळे होणारे बालमृत्यू शून्य करण्याचे उद्दिष्ट ठेवून विदर्भातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये 'अतिसार थांबवा' मोहीम सुरु करण्यात आली आहे.

महत्वाचे मुद्दे:

• पुरवठ्याचे वितरण: 5 वर्षांखालील मुलांना ओरल रिहायझेशन सोल्यूशन (ओआरएस) ची केवळ दोन पाकिटेच नव्हे तर सह-पॅकेज्ड झिंक पूरक आहार देखील मिळेल.

• सहकार्यात्मक प्रयत्न: या अभियानात जिल्हा परिषद आरोग्य, पाणीपुरवठा व स्वच्छता, महिला व बालकल्याण, शिक्षण, ग्रामपंचायत यासह विविध विभागांचा समावेश आहे.

• गावपातळीवर उपक्रम: आठ आठवड्यांच्या या मोहिमेत दर आठवड्याला गावपातळीवर विविध उपक्रम ांचे आयोजन करण्यात येणार आहे.

• पाण्याच्या गुणवत्तेवर लक्ष केंद्रीत: गोंदियात विविध ठिकाणी नागरीक व विद्यार्थ्यांना स्वच्छ पिण्याच्या पाण्याची उपलब्धता राखण्यावर प्राथमिक भर दिला जातो.

• स्वच्छता शिक्षण: माता व किशोरवयीन मुलींना वैयक्तिक स्वच्छता, पावसाळ्याशी संबंधित आजार आणि आवश्यक ती खबरदारी याबाबत माहिती देण्यासाठी उपकेंद्र स्तरावर बैठका घेण्यात येणार आहेत.

• स्वच्छता कार्यक्रम: पाणी गळती शोधून त्याची दुरुस्ती करणे, साठे तपासणे, टाक्या स्वच्छ करणे आणि कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लावणे या उपक्रमांचा समावेश आहे

Q.14

महाराष्ट्र कारागृह आणि सुधारात्मक सेवा अधिनियम 2024 चे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

1. तुरुंगातील सुरक्षा वाढवणे
2. कैद्यांची संख्या कमी करणे
3. राज्याच्या तुरुंग व्यवस्थेची दुरुस्ती
4. नवीन कारागृहे बांधणे

Answer:

C

Sol:

महाराष्ट्र कारागृह आणि सुधारात्मक सेवा अधिनियम 2024 बदल:

• उद्दिष्ट: राज्याच्या कारागृह व्यवस्थेत आमूलाग्र बदल घडवून आणण्याचे उद्दिष्ट.

• महत्वाच्या सुधारणा प्रस्तावित: • महिलांसाठी खुल्या कारागृहाची स्थापना.

• बोरस्टल संस्थांची निर्मिती.

• महिला, तृतीयपंथी व्यक्ती आणि नागरी कैद्यांसाठी स्वतंत्र सुविधा

• कायदा बदलणे: नवीन कायदा 19 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात आणि 20 व्या शतकाच्या मध्यापासून अस्तित्वात असलेल्या तीन कायद्यांची जागा घेईल.

• तक्रार निवारण व आपत्कालीन प्रतिसाद :: • सर्वकष तक्रार निवारण प्रणाली.

• कारागृहातील आपत्कालीन परिस्थितीसाठी क्विक रिस्पॉन्स टीम.

• महिला कैद्यांवर लक्ष केंद्रित करा: • पुरुष कैद्यांशी संपर्क टाळण्यासाठी स्वतंत्र कक्ष .

• कारागृहातील रुग्णालयांमध्ये समर्पित महिला वॉर्ड.

• प्रसूतीपूर्व आणि प्रसूतीनंतरच्या काळजीच्या तरतुदी.

• लहान मुलांसाठी पाळणाघरे.

• लैंगिक छळाच्या तक्रारींचे निवारण.

- ट्रान्सजेंडर कैद्यांसाठी तरतुदी: • स्वतंत्र आवार.
- विशेष आरोग्य सेवा.
- सुधारात्मक कार्यक्रम तयार केले

- कैदी प्रवर्गाच्या विविध गरजा: • विचाराधीन कैदी, उच्च जोखमीचे गुन्हेगार, सवयीचे गुन्हेगार आणि तरुण गुन्हेगारांना संबोधित करणे.
- सर्व कारागृहांमध्ये ग्रंथालये बंधनकारक आहेत.
- दोषी कैद्यांना रास्त वेतनासह कामाच्या संधी सुनिश्चित करणे.

- पुनर्वसन आणि कल्याण: • आध्यात्मिक, सांस्कृतिक आणि मनोरंजक कार्यक्रम.
- खेळ, खेळ आणि योगासाठी सुविधा.
- कल्याण निधीची स्थापना.
- कैद्यांनी बनवलेल्या उत्पादनांची विक्री करण्यासाठी ऑन-प्रिमाइसेस आउटलेट

- सुरक्षेचे उपाय: • सुरक्षित भिंती आणि केंद्रीय देखरेख प्रणाली.
- वॉच टॉवर्स आणि पॉवर फेन्सिंग.
- गुप्तचर यंत्रणा आणि सीसीटीव्ही.
- आपत्कालीन परिस्थिती आणि आपत्ती व्यवस्थापन प्रोटोकॉलसाठी त्वरित प्रतिसाद पथके.

- एकंदरीत परिणाम: • पुनर्वसन आणि माणुसकीच्या वागणुकीवर भर .
- कैद्यांच्या कल्याणासोबत सुरक्षेचा समतोल साधतो.
- संभाव्यतः भारतातील तुरुंग प्रशासनासाठी एक नवीन मानक स्थापित करेल

Q.15

नवीन कायद्यांतर्गत खालीलपैकी कोणती सुधारणा प्रस्तावित आहे?

1. महिलांसाठी खुल्या कारागृहांची स्थापना
2. किरकोळ गुन्ह्यांसाठी तुरुंगवासाची शिक्षा कमी करणे

3. एकांतवास रद्द करणे
4. फाशीच्या शिक्षेचा परिचय

Answer:

A

Sol:

महाराष्ट्र कारागृह आणि सुधारात्मक सेवा अधिनियम **2024** बदल:

- उद्दिष्ट: राज्याच्या कारागृह व्यवस्थेत आमूलाग्र बदल घडवून आणण्याचे उद्दिष्ट.
- महत्वाच्या सुधारणा प्रस्तावित: • महिलांसाठी खुल्या कारागृहाची स्थापना.
- बोरस्टल संस्थांची निर्मिती.
- महिला, तृतीयपंथी व्यक्ती आणि नागरी कैद्यांसाठी स्वतंत्र सुविधा

- कायदा बदलणे: नवीन कायदा **19** व्या शतकाच्या उत्तरार्धात आणि **20** व्या शतकाच्या मध्यापासून अस्तित्वात असलेल्या तीन कायद्यांची जागा घेईल.
- तक्रार निवारण व आपत्कालीन प्रतिसाद :: • सर्वकष तक्रार निवारण प्रणाली.
- कारागृहातील आपत्कालीन परिस्थितीसाठी क्विक रिस्पॉन्स टीम.

- महिला कैद्यांवर लक्ष केंद्रित करा: • पुरुष कैद्यांशी संपर्क टाळण्यासाठी स्वतंत्र कक्ष .
- कारागृहातील रुग्णालयांमध्ये समर्पित महिला वॉर्ड.
- प्रसूतीपूर्व आणि प्रसूतीनंतरच्या काळजीच्या तरतुदी.
- लहान मुलांसाठी पाळणाघरे.
- लैंगिक छळाच्या तक्रारींचे निवारण.

- ट्रान्सजेंडर कैद्यांसाठी तरतुदी: • स्वतंत्र आवार.
- विशेष आरोग्य सेवा.
- सुधारात्मक कार्यक्रम तयार केले

- कैदी प्रवर्गाच्या विविध गरजा: • विचाराधीन कैदी, उच्च जोखमीचे गुन्हेगार, सवयीचे गुन्हेगार आणि तरुण गुन्हेगारांना संबोधित करणे.

- सर्व कारागृहांमध्ये ग्रंथालये बंधनकारक आहेत.
- दोषी कैद्यांना रास्त वेतनासह कामाच्या संधी सुनिश्चित करणे.
- पुनर्वसन आणि कल्याण: • आध्यात्मिक, सांस्कृतिक आणि मनोरंजक कार्यक्रम.
- खेळ, खेळ आणि योगासाठी सुविधा.
- कल्याण निधीची स्थापना.
- कैद्यांनी बनवलेल्या उत्पादनांची विक्री करण्यासाठी ऑन-प्रिमाइसेस आउटलेट
- सुरक्षेचे उपाय: • सुरक्षित भिंती आणि केंद्रीय देखरेख प्रणाली.
- वॉच टॉवर्स आणि पॉवर फेन्सिंग.
- गुप्तचर यंत्रणा आणि सीसीटीव्ही.
- आपत्कालीन परिस्थिती आणि आपत्ती व्यवस्थापन प्रोटोकॉलसाठी त्वरित प्रतिसाद पथके.
- एकंदरीत परिणाम: • पुनर्वसन आणि माणुसकीच्या वागणुकीवर भर .
- कैद्यांच्या कल्याणासोबत सुरक्षेचा समतोल साधतो.
- संभाव्यतः भारतातील तुरुंग प्रशासनासाठी एक नवीन मानक स्थापित करेल